

FL-rapport 2015-1

Friluftsporter

Vi åpner for friluftsliv

*Veileder
for
etablering av friluftsporter*

Friluftsrådenes Landsforbund

Vi har RÅD til friluftsliv
www.friluftsråd.no

Foto:

Benjamin Hickethier: Forside (klatring), s. 29, 31 (høyre) og bakside (oppe til høyre)

Marianne Hope Abel: s. 21 (nederst) og 46 (høyre)

Kim Abel, Naturarkivet.no: s. 63 (bilde nr 2)

Jæren Friluftsråd/ Statskog: s. 31 (venstre) og bakside (nede til venstre)

Dalane Friluftsråd: s. 16 (øverst), 37 og 38 (høyre)

Midt-Agder Friluftsråd: Forside (grilling)

Friluftsrådet for Lindesnesregionen: s. 11, 41, 42 og 44

Polarsirkelen Friluftsråd: s. 9, 12, 20 (midten), 26, 27, 28 og bakside (nede til høyre)

Salten Friluftsråd: s. 20 (høyre) og 21 (øverst)

Friluftsrådenes Landsforbund: Forside (Hulder) og s. 6, 9, 13, 15, 16, 18, 20 (høyre), 25, 30, 33, 34, 35, 36, 38 (øverst og venstre), 46 (venstre), 47, 63 (alle bilder unntatt nr 2), 64 og bakside (oppe til venstre)

Forord

I denne veilederen beskrives arbeidet med fem pilotforsøk med Friluftsporter i regi av Polarsirkelen Friluftsråd, Jæren Friluftsråd og Statskog SF, Dalane Friluftsråd, Friluftsrådet for Lindesnesregionen og Friluftsrådenes Landsforbund. På bakgrunn av erfaringene med disse gis det generelle anbefalinger for andre som vil tilrettelegge Friluftsporter og skape aktivitet der.

Friluftsporter er tilrettelagte friluftsområder som i tillegg er innfallsporter til større natur- og friluftsområder. Friluftsporter er tilrettelagt for naturopplevelse, friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær. Friluftsporter skal være lett tilgjengelige og gi informasjon om naturkvaliteter og friluftsmuligheter på stedet og i omkringliggende områder. Vi har henta inspirasjon og ideer til Friluftsporter fra en rekke eksisterende områder og tiltak. Det nye er en felles «innpakning» og bruk av begrepet Friluftsport. I arbeidet med å tilrettelegge for at flere kan ta i bruk naturen som en naturlig del av hverdagen, kan gode verktøy være en suksessfaktor. Vi ønsker at friluftsporter blir et gjenkjennbart begrep og et kvalitetsstempel som gjør det enklere for planleggere å sette i gang arbeidet, for tilskuddsordninger å bistå med økonomisk støtte og for brukere å finne attraktive områder. Men veien er lang dit, - vi må gå den sammen!

Anbefalingene i denne veilederen er basert på pilotprosjektene gjennomført i 2014 med økonomisk støtte fra Miljødirektoratet og Statskog. Miljødirektoratet har gitt økonomisk støtte til å formidle erfaringer og planlegge nye Friluftsporter som et tiltak i Friluftslivets år. I FL har Lise-Berith Lian vært prosjektansvarlig. Hun har stått for idéutvikling, vært ansvarlig for FLs Friluftsport Vesledammen, leda prosjektet og skrevet denne rapporten. For støtte og erfaringsutveksling i arbeidet har det vært nedsatt ei referansegruppe. Referansegruppa har bestått av representanter fra de fem pilotforsøkene, Statskog, Bad, park og idrett og FL. Gjennom befaringer, diskusjoner og oppsummeringer har det kommet fram mange gode erfaringer og ideer. Stor takk til Knut Berntsen (Polarsirkelen Friluftsråd), Henry Tendenes, Øystein Dahle og Ingunn Haukedal (Jæren Friluftsråd), Per Frode Sandal og Stein-Roar Slotterøy (Dalane Friluftsråd), Aina Bjørndal, Randi Byremo, Maya Renestad Hjerthold og Harald Solås (Friluftsrådet for Lindesnesregionen), Nils Aal og Torkel Skoglund (Statskog), Helene Bugge og Hilde Johanne Mangerud (Bad, park og idrett) og Morten Dåsnes (FL). Vi håper på et videre godt samarbeid med Statskog og Bad, park og idrett for å ivareta spennet innenfor friluftsliv, fra nærmiljøet til villmarka, og for å spre konseptet Friluftsporter.

Vi håper denne veilederen kan bli et godt verktøy for kommuner, friluftsråd, organisasjoner, grunneierlag og andre som ønsker å tilrettelegge innfallsporter slik at de blir sosiale møteplasser for trening, lek, naturopplevelse og friluftsliv. Friluftsrådene har friluftsporter som en av sine hovedsatsinger i Friluftslivets år 2015. Vi ønsker alle lykke til med arbeidet!

Friluftsrådenes Landsforbund, mai 2015

Morten Dåsnes

Daglig leder

Sammendrag

Friluftsporter (def)	Friluftsporter er tilrettelagte friluftsområder som i tillegg er innfallsporter til større natur- og friluftsområder. Friluftsporter er tilrettelagt for naturopplevelse, friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær. Friluftsporter skal være lett tilgjengelige og gi informasjon om naturkvaliteter og friluftsmuligheter på stedet og i omkringliggende områder.
Prosjekteier	Friluftsrådernes Landsforbund (FL), Eyvind Lyches vei 23B, 1338 SANDVIKA, tlf 67 81 51 80, post@friluftsrad.no , www.friluftsrad.no
Prosjektleder og referansegruppe	Prosjektet ble ledet av Lise-Berith Lian (liseberith@friluftsrad.no), rådgiver i FL. Referansegruppa har bestått av representanter fra de lokale pilotområdene i tillegg til Statskog og Bad, park og idrett. Hver av pilotene ble styrt lokalt og var selv økonomisk og administrativt ansvarlige for gjennomføring og rapportering.
Bakgrunn	FL lanserer friluftsporter for å fremme lavterskel friluftslivstilbud som er lett tilgjengelig uansett alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn, slik at flere tar i bruk naturområder til variert friluftsliv, naturopplevelse, lek, trening og sosialt samvær som en naturlig del av hverdagen.
Prosjektets mål	Målet med pilotprosjektet Friluftsporter 2014 var: • å etablere fem friluftsporter lokalt i et nasjonalt pilotprosjekt • å samle erfaringene med oppstart av friluftsporter i en veileder
Anbefalinger ved etablering av friluftsporter	• Tenk hele tiltakskjeden: Verdikartlegging, arealdisponering og sikring, tilrettelegging, drift og vedlikehold, informasjon, motivasjon og organiserte aktivitetstiltak. • Områdene hvor det skal anlegges friluftsporter, bør velges ut på basis av verdikriterier hentet fra verdikartlegginga¹. • Friluftsporter bør være avsatt til friluftsmål i kommuneplanen og være sikret for allmennheten gjennom avtale eller offentlig kjøp. • Friluftsporter bør ha et fokus på lavterskel og mangfold, og planene for friluftsporter bør vektlegge opplevelseskvaliteter, basistilrettelegging, aktivitetsanlegg, sosiale møteplasser og informasjon. • Arbeidet bør forankres i kommunen, hos grunneiere og blant organisasjoner/ lag og foreninger. Markedsføringen av friluftsporter bør ha som siktemål å gjøre friluftsporten godt kjent slik at den tas i bruk av mange brukergrupper og vedlikeholdes godt.

¹ Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder, M-98-2013, Miljødirektoratet. Omtales i denne veilederen som «verdikartlegginga».

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Innhold	3
1 Bakgrunn	4
2 Arbeidsmetode	5
2.1 Fem referanseområder	5
2.2 Referansegruppas sammensetning og arbeid	5
2.3 Primærerfaring fra Friluftsport Vesledammen	6
3 Anbefalinger	6
3.1 Tenk hele tiltakskjeden	6
3.2 Valg av område	7
3.3 Planstatus og grunneierforhold – sikring anbefales	10
3.4 Plan for friluftsporter	12
3.4.1 Opplevelseskvaliteter	13
3.4.2 Basistilrettelegging	15
3.4.3 Aktivitetsanlegg	16
3.4.4 Sosiale møteplasser	18
3.4.5 Informasjon	19
3.5 Eierskap og forankring	22
4 Tilskudd til gjennomføring	22
5 Videre arbeid med friluftsporter – Friluftslivets år 2015	22
Vedlegg 1: Presentasjon av de fem pilotområdene	24
Friluftsport Barnas naturpark, Bleikvasslia	24
Friluftsport Rogaland Arboret	29
Friluftsport Vannbassengan	33
Friluftsport Konsmoparken	39
Friluftsport Vesledammen	46
Vedlegg 2: Eksempel på plan – Friluftsport Vesledammen	51

1 Bakgrunn

8 av 10 voksne i Norge oppfyller ikke helsemyndighetenes anbefalinger om fysisk aktivitet². Heldigvis står det litt bedre til hos barn og unge, men ikke godt nok³. Ved selvrapportering oppgir tre fjerdedeler av befolkningen at de går tur, og dersom vi spør folk hva de ønsker å gjøre mer av, skårer fysisk aktivitet i naturen og i nærmiljøet høyest⁴. God tilgang til kortreist natur og aktivitetsvennlige bo- og nærmiljøer er sentralt for å fremme fysisk aktivitet i et livsløpsperspektiv (Folkehelsemeldingen⁵). Derfor mener FL at det er behov for flere tilrettelagte friluftsområder der terskelen for å ta i bruk naturen til naturopplevelse, friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær, blir lav. Områdene bør være lett tilgjengelige, være innfallsporter til større natur- og friluftsområder og gi informasjon om naturkvaliteter og friluftsmuligheter på stedet og i omkringliggende områder.

80% av friluftslivet er egenorganisert, mens idretten er 100% per definisjon organisert i lag og foreninger. De som er mest ressurssterke innen idrett, er de som ønsker anleggene mest, mens de som er mest ressurssterke innenfor friluftslivet, er de som ønsker anleggene minst! Derfor er det kanskje ikke så rart at andelene spillemidler som nyttes til friluftsformål er mye lavere enn andelen som går til idrettsanlegg, til tross for at andelen av befolkningen som driver friluftss aktiviteter er mye høyere enn andelen som driver med organisert idrett på idrettsanlegg⁶.

Friluftsliv fikk en sentral plass i Folkehelsemeldingen. Regjeringen ville blant annet ha økt satsing på nærfriluftslivet og fortsatt verne om allemannsretten. Fylkeskommunene og kommunene ble oppfordret til å planlegge slik at de sikrer areal til fysisk aktivitet og friluftsliv, og tilrettelegging for sykkel og gange. FL fremmer friluftsporter for at det skal bli enklere å komme i gang med arbeidet.

I løpet av pilotprosjektet Friluftsporter 2014 har vi forsøkt å systematisere en del av erfaringene som er gjort og på basis av disse, komme med anbefalinger slik at det skal bli enklere å sette i gang arbeidet med friluftsporter. Vi ønsker at friluftsporter blir et gjenkjennbart begrep og et kvalitetsstempel som gjør det enklere for planleggere å sette i gang arbeidet, for tilskuddsordninger å bistå med økonomisk støtte og for brukere å finne attraktive områder. Men veien dit er lang, - vi må gå den sammen!

Vi åpner for friluftsliv

² Fysisk aktivitet blant voksne og eldre i Norge. Resultater fra en kartlegging i 2008 og 2009. Helsedirektoratet 2009.

³ Fysisk aktivitet blant barn og unge i Norge. En kartlegging av aktivitetsnivå og fysisk form hos 9- og 15-åringer. Helsedirektoratet 2008.

⁴ Flere undersøkelser med omtrent samme resultater, bl.a. Synnovate 2010

⁵ Folkehelsemeldingen – God helse – felles ansvar (St. meld. 34, 2012-2013)

⁶ De store folkeaktivitetene gjengitt i Jakten på et bedre liv, Fysisk aktivitet i den norske befolkningen 1985-2011. Gunnar Breivik. Universitetsforlaget. 2013.

2 Arbeidsmetode

Arbeidet startet opp i 2013. Hovedmålet for 2013 var å utvikle konseptet, sette mål og forankre prinsippene som friluftsporter bygger på, i egen organisasjon. I 2014 ble arbeidet utvidet med fem referanseområder og en referansegruppe bestående av representanter fra de fem referanseområdene, Statskog og Bad, park og idrett og FL. Hovedmålet har vært å forme et konsept med anbefalinger som gjør det lettere for andre å etablere friluftsporter.

2.1 Fem referanseområder

Fem områder ble brukt som referanse i arbeidet. Det er også hentet inspirasjon fra andre innfallsporter og tilrettelagte friluftsområder. Referanseområdene representerer et mangfold hva gjelder utviklingsfase, grunneierforhold, dagens brukerfrekvens, nærhet til bebyggelse med mer. Områdene ble alle valgt ut på grunn av sitt fokus på kreativitet og nyskapning, og ikke bare tradisjonell tilrettelegging med bål plass, gapahuk, stier og turveier. De fem pilotområdene beskrives i vedlegg 1. De fem områdene var:

- Barnas naturpark, Bleikvasslia, Hemnes kommune, Nordland
- Rogaland Arboret, Sandnes kommune, Rogaland
- Vannbassengan, Eigersund kommune, Rogaland
- Konsmoparken, Audnedal kommune, Vest-Agder
- Vesledammen, Røyken kommune, Buskerud

2.2 Referansegruppas sammensetning og arbeid

Flere personer fra hver friluftsport har vært involvert i arbeidet, men på møtene har det stort sett bare vært en representant fra hvert sted. De medvirkende har vært:

- Representanter fra friluftsportene:
 - Friluftsport Barnas naturpark, Bleikvasslia: Knut Berntsen (Polarsirkelen Friluftsråd)
 - Friluftsport Rogaland Arboret: Øystein Dahle, Henry Tendenes og Ingunn Haukedal (Jæren Friluftsråd) og Torkel Skoglund (Statskog, region Sør-Norge)
 - Friluftsport Vannbassengan: Per Frode Sandal og Stein-Roar Slotterøy (Dalane Friluftsråd)
 - Friluftsport Konsmoparken: Aina Bjørndal, Randi Byremo, Harald Solås og Maya Renestad Hjerthold (Friluftsrådet for Lindesnesregionen)
 - Friluftsport Vesledammen: Lise-Berith Lian (FL)

- Nasjonale representanter for friluftsliv:
 - Nils Aal (Statskog)
 - Helene Bugge og Hilde Johanne Mangerud (Bad, park og idrett)
 - Morten Dåsnes (FL)

Referansegruppa har hatt tre samlinger, to med befaringer i fire av friluftsportene. I tillegg har prosjektleder vært på befaring i Friluftsport Barnas naturpark, Bleikvasslia, sammen med Polarsirkelen Friluftsråd og lokal representant.

2.3 Primærerfaring fra Friluftsport Vesledammen

I tillegg til å hente erfaringer fra de fire friluftsportene som friluftsrådene hadde ansvaret for, hadde prosjektlederen ansvaret for oppstart av Friluftsport Vesledammen. Friluftsport Vesledammen er ikke knyttet til et friluftsråd, men arbeidet ble gjennomført i samarbeid med Røyken kommune. Dette ga nyttige primærerfaringer som har kommet godt med i arbeidet med denne veilederen. Det er skrevet egne rapporter for dette arbeidet som ikke følger med i denne veilederen, men forslag til plan for Friluftsport Vesledammen ligger som vedlegg 2 som et eksempel på plan for en friluftsport, basert på malen til forvaltningsplan for statlig sikra friluftslivsområder.

3 Anbefalinger

På grunnlag av arbeidet med og besøk til referanseområdene og de erfaringsbaserte diskusjonene som referansegruppa har hatt, er det formulert et sett med anbefalinger for etablering av friluftsporter.

3.1 Tenk hele tiltakskjeden

I denne sammenhengen brukes begrepet tiltakskjeden om helhetstenking innen friluftslivet med verdikartlegging, arealdisponering inkludert ivaretaking (sikring) av arealer, tilrettelegging, drift og vedlikehold, informasjon, motivasjon og organiserte aktivitetstiltak. Målet er å se disse i sammenheng, slik at vi oppnår mest mulig friluftslivsaktivitet. Omtrent 80% av friluftslivet antas å være egenorganisert. Stiene, turveiene og skiløypene tas i bruk av mange, mens andre trenger litt mer informasjon og stimulans for å komme i gang. Nærhet til anlegget har vist seg å ha stor betydning for bruk. Spesielt gjelder dette for de som ikke er så aktive fra før. I en undersøkelse fra STImuli-prosjektet i Bodø, viste det seg også at de som ikke var så aktive fra før, i like stor grad ble påvirket av informasjon (reklame) som av selve tilretteleggingstiltaket⁷.

⁷ Ingrid Balsnes 2014: Friluftslivanlegget i eit folkehelseperspektiv. Mastergradsavhandling. Høgskolen i Telemark.

Ledd i tiltakskjeden	Tiltaksidé1: Geocacher
Arealer	(Grunneier- informasjon)
Tilrettelegging	Geocacher
Drift og forvaltning	Eieren av cachen
Informasjon	Nettside/FB, lokalavis
Motivasjon	
Organiserte aktivitetstiltak	Kurs i geocaching

Tabell: Bruk av tiltakskjeden ved etablering av geocacher, Friluftsport Vesledammen

I arbeidet med tilrettelegging, bør vi tenke minst ett eller to trinn i tillegg i tiltakskjeden når et tiltak etableres. I tabellen vises et eksempel fra Friluftsport Vesledammen. Ved etablering av geocacher, når man en svært liten gruppe som allerede eksisterer som utøvere i geocaching. Geocachen "På jakt etter Huldras skatt" ble etablert som et forsøk juli 2014 i Friluftsport Vesledammen. Det var en multi-cach, dvs at du bare får

oppgitt det første leddet i skattejakt. Du må så lete etter tegn som kan gi deg koordinatene til neste sted og så videre. Til slutt kommer du fram til cachen, i dette tilfellet en eske med bytteting og loggbok. Besøkende ga svært gode tilbakemeldinger, men cachen ble lite besøkt. Det kan være to grunner til dette: Tiltaket bør følges opp med mediefokus og kurs for at geocachene skal bli tatt i bruk, og selv om multi-cacher gir en mer «spennende skattejakt», bør det sannsynligvis satses mest på tradisjonell cach (du finner cachen på oppgitte koordinater) i friluftsporter, for dette krever enklere utstyr (smarttelefoner) og mindre forkunnskaper.

Allerede ved planlegging av et tiltak er det viktig å tenke på vedlikeholdet. Det anbefales å involvere lokale ressurspersoner, lag og foreninger i arbeidet tidlig i prosessen slik at det får et eieforhold til området. Da er det også lettere å inngå vedlikeholdsavtaler i etterkant slik at det sikres at området blir driftet og holdt vedlike.

3.2 Valg av område

For å oppnå målet om at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv i nærmiljøet og i naturen ellers⁸, er det viktig å ivareta et bredt spekter av områder med forskjellige kvaliteter som gir befolkningen mulighet til å utøve sitt friluftsliv ut fra egne preferanser og der de helst ønsker. I verdikartlegging for friluftsliv⁹ opereres det med 11 områdetyper for friluftslivsområder, som synliggjør deres funksjon, innhold og størrelse. Under hver områdetype er det presisert hvilke kvaliteter man bør legge vekt på ved verdsetting av områdene. For alle de

Områdetyper
Nærturterreng
Leke- og rekreasjonsområde
Grønnkorridor
Marka
Strandsone med tilhørende sjø og vassdrag
Jordbrukslandskap
Utfartsområde
Store turområder med tilrettelegging
Store turområder uten tilrettelegging
Særlige kvalitetsområder
Andre friluftslivsområder

⁸ Ett av fire nasjonale mål i Nasjonal strategi for aktivt friluftsliv. En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020. Miljøverndepartementet 2013.

⁹ Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder M-98-2013. Miljødirektoratet 2013. Omtales i dette dokumentet som «verdikartlegginga».

større områdetypene er innfallsporter en prioritert kvalitet ved verdsetting.

Ved etablering av friluftsporter, bør første mål være å finne områdene med høyest verdi og prioritere å etablere friluftsporter i de områdene. Hvilke innfallsporter som bør utvikles videre til en friluftsport, kan ofte gi seg selv, men er det mange innfallsporter å velge mellom og det må foretas en prioritering, kan verdikartlegginga danne grunnlaget for en utvelgelse. Hvis ikke det er foretatt verdikartlegging for det aktuelle området, har vi på basis av verdikriterier hentet fra verdikartlegginga, foreslått en framgangsmåte for å finne fram til den aktuelle innfallsporten.

Framgangsmåte

1. Markere innfallsportene: Med innfallsporter menes det steder der veien slutter, der det er holdeplass for kollektivtransport eller der stier, turveier og skiløyper starter.
2. Bruke verdikriterier (med utgangspunkt i verdikartlegginga) til å velge en innfallsport som skal få status som friluftsport: Vi har valgt å fokusere på bruk (1, 13), opplevelseskvaliteter (3), funksjon og egnethet (5-6), tilrettelegging (7) og tilgjengelighet (12).

Verdsettingskriterier (fra verdikartlegginga s. 21 og 36-38)

1. Brukerfrekvens	Hvor stor er dagens brukerfrekvens?
2. Regionale og nasjonale brukere	Brukes området av personer som ikke er lokale?
3. Opplevelseskvaliteter	Har området spesielle natur- eller kulturhistoriske opplevelseskvaliteter? Har området et spesielt landskap?
4. Symbolverdi	Har området en spesiell symbolverdi?
5. Funksjon	Har området en spesiell funksjon (adkomstzone, korridor, parkeringsplass el.)?
6. Egnethet	Er området spesielt godt egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det ikke finnes like gode alternative områder til?
7. Tilrettelegging	Er området tilrettelagt for spesielle aktiviteter eller grupper?
8. Kunnskapsverdier	Er området egnet i undervisningssammenheng eller har området spesielle natur- eller kulturvitenskaplige kvaliteter?
9. Lydmiljø	Har området et godt lydmiljø?
10. Inngrep	Er området inngrepsfritt?
11. Utstrekning	Er området stort nok for å utøve de ønskede aktivitetene?
12. Tilgjengelighet	Er tilgjengelig god, eller kan den bli god?
13. Potensiell bruk	Har området potensial utover dagens bruk?

Bruk og potensiell bruk (1 og 13)

Eksisterende bruk og forventet bruk etter økt tilrettelegging av området (potensiell bruk), er viktig i valg av område. Det kan være variasjoner mellom aktiviteter og årstider. I utgangspunktet bør et område som brukes hele året til et bredt spekter av friluft aktiviteter prioriteres foran et område som bare er begrenset til bruk i enkelte sesonger eller til enkelte aktiviteter. Økt tilrettelegging kan gjøre et område bedre egnet for helårsbruk enn dagens bruk.

Opplevelseskvaliteter (3)

Opplevelsen står sterkt i friluftslivet. Opplevelsene kan være knyttet til naturen eller kulturen. Det kan være opplevelseskvaliteter knyttet til plante- og dyreliv og naturfenomener, ikke nødvendigvis de sjeldne artene og fenomenene, men de som det er enkelt å ta del i og oppleve. Det samme gjelder kulturminner. De trenger ikke nødvendigvis være registrerte eller fredet for å gi en opplevelse, men de må ha en mening og fortelle en historie og være med på å skape stedstilhørighet.

Funksjon og egnethet (5 og 6)

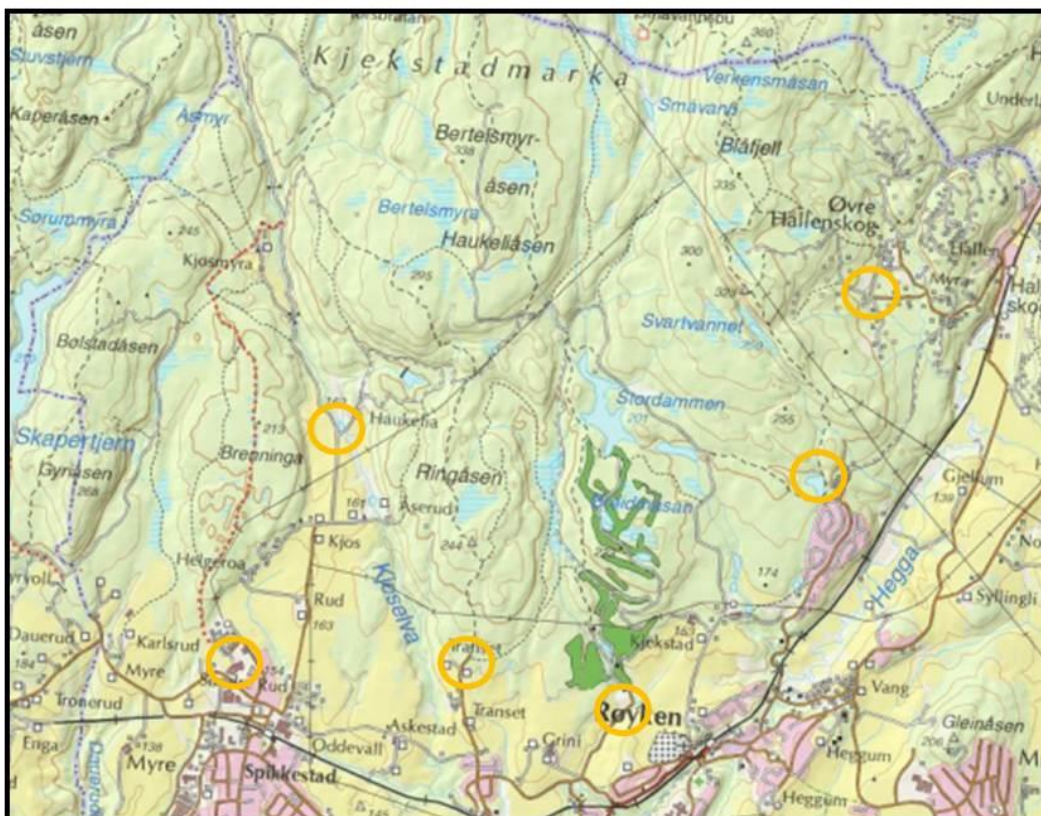
Områdene vi skal velge, har i seg selv en viktig funksjon, de er innfallsporter til større områder. Men i tillegg kan de være egnet til spesielle friluft aktiviteter slik som fiske og bading som krever vann, klatring, skileik og akebakker med mer. Dette henger som regel sammen med de opplevelseskvalitetene som er knyttet til området. Det er også viktig å ta med i betraktningen at området kan være egnet til andre aktiviteter enn de som utøves i dag.

Tilrettelegging og tilgjengelighet (7 og 12)

Når tilgjengeligheten vurderes, bør vi ta hensyn til hvor brukerne kommer fra. Er det stort sett lokale brukere, kommer de med bil, eller med kollektivtransport? Viktige elementer er parkeringsplass, avstand til kollektivtransport og trygg adkomst til fots og på sykkel. For parkeringsplasser og trygg adkomst bør også potensialet tas med i vurderingen.

Områder som i større eller mindre grad allerede er tilrettelagt for friluftsliv, vil ha et godt grunnlag for videre utvikling. I hvilken grad området også kan tilrettelegges universelt eller for enkelte grupper slik som rullestolbrukere, slik at flere kan komme inn i friluftsporten og få en opplevelse av fellesskapet på stedet, er viktig å vurdere i en utvalgelsesfase.

Røykens del av Kjekstadmarka med små og store utfartsområder. Fra vest Spikkestad barneskole, Kjosveien/ Elvelia, Transet, Golfbanen, Vesledammen og Hallensskog.

Figur: Kart over Røykens del av Kjekstadmarka der innfallsportene er markert med oransje ringer. Vesledammen oppnår høy verdi på opplevelseskvaliteter, funksjon, egnethet, tilrettelegging og tilgjengelighet i forhold til de andre innfallsportene.

3.3 Planstatus og grunneierforhold – sikring anbefales

Allemannsretten gir folk rett til å ferdes hensynsfullt i utmarka, men den gir ikke rett til tilretteleggingstiltak uten samtykke fra grunneieren. Der man ønsker tilretteleggingstiltak, der allmennhetens friluftsbuk overstiger rettighetene hjemlet i friluftsløven eller for områder med særlig store friluftskvaliteter, er det anbefalt at området sikres som offentlig friluftsområde. Det kan óg være behov for sikring av attraktive areal hvor allmennheten ikke er sikret ferdselsrett gjennom allemannsretten og friluftsløven, fordi arealet er innmark i friluftsløvens forstand.

På grunn av tilretteleggingsgraden og brukerfrekvensen som er ønskelig for friluftsporter, bør de være avsatt til friluftsmål i kommuneplanen og være sikret for allmennheten gjennom tinglyst avtale eller offentlig kjøp (erverv). Friluftsporter bør inngå i kommunedelplan for idrett og friluftsliv.

Offentlig sikret friluftsområde

Ved erverv, det vil si kjøp, blir det offentlige (kommune/friluftsråd, fylkeskommune og/eller stat) grunneier, og området får status som offentlig (sikret) friluftsområde.

Servituttbelagt område er områder som omfattes av privatrettslig avtale der det offentlige og privat grunneier har inngått avtale med formål å tilrettelegge for allmennhetens friluftsliv. Grunneier kan få en

økonomisk engangserstatning for servituten. Avtaler om bruksrett bør være langvarige (30-40 år). Selv om området fortsatt er privat eid, dekkes dette også av begrepet offentlig (sikret) friluftsområde, hvis avtalen er tinglyst.

For områder som brukes eller er avsatt til friluftsmål, og der grunneier er stiftelser, organisasjoner eller statlige foretak, f.eks. der statlige eiendommer ikke lenger brukes til opprinnelige formål (Opplysningsvesenets fond, Forsvaret, Kystverket m fl), kan det på samme måte inngås avtale mellom grunneier og kommune/ friluftsråd. Selv om det ikke gis økonomisk erstatning, kan området falle inn under begrepet offentlig (sikra) friluftsområde, hvis avtalen er tinglyst.

Sikring av friluftsområder er en omfattende prosess som vi ikke går nærmere inn på her. Det finnes god informasjon på Miljødirektoratets nettsider om sikring fra planlegging til gjennomføring¹⁰, og man kan få veiledning ved å kontakte kommune, friluftsråd, fylkeskommune eller direktoratet. Det anbefales å starte lokalt.

Fordeler med status som sikret friluftsområde

Den største fordelen er at området sikres mot at det blir omgjort til andre formål enn friluftsliv. Det blir da heller ikke behov for å lage grunneieravtaler for hvert enkelt tiltak som gjennomføres, og som jevnlig må fornyes. I tillegg har statlig (sikra) friluftsområder også tilgang til en egen tilskuddsordning, kap 1420 post 78, til opparbeiding av områder, tilrettelegging og skjøtsel. Tilrettelegginga har som hovedformål å minske de fysiske hindringene for friluftsliv og legge til rette for økt friluftslivsaktivitet for alle. For å sende inn søknad, kreves forvaltningsplan for området. Forvaltningsplanen lages etter egen mal som ligger på Miljødirektoratets nettsider¹¹. Det er denne malen som er utgangspunkt for anbefalt oppsett til plan for friluftsporter som omtales i neste kapittel.

¹⁰ <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/For-offentlig-sektor/Sikring-og-forvaltning-av-friluftslivsomrader/Sikring-av-friluftslivsomrader/Sikring-av-friluftslivsomrader---fra-planlegging-til-gjennomforing/>

¹¹ <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/For-offentlig-sektor/Sikring-og-forvaltning-av-friluftslivsomrader/Forvaltning-av-friluftslivsomrader/>

Hvor stor del av området skal sikres?

Det er viktig å presisere at arealer for allmennhetens friluftsliv ikke kan ivaretas kun ved sikring. Areal for friluftsliv må først og fremst tas vare på gjennom bruk av plan- og bygningsloven. Utfordringen kan i noen tilfeller bli å sette den geografiske grensen for hvor stor del av området som skal sikres. Bakgrunnen for sikring bør derfor være en plan for området, slik at det området som sikres, er det området som skal tilrettelegges, der allmennhetens friluftsbruk overstiger rettighetene hjemlet i friluftsloven eller som har særlig store friluftskvaliteter.

Områder som ikke er offentlig sikret

Hvis ikke området sikres, må det for hvert tiltak gjøres avtale med grunneieren(e). Avhengig av tiltakenes størrelse varierer dette avtaletidsrommet mellom 10-40 år. Dette kan være aktuelt i en overgangsfase, slik at tilretteleggingsarbeidet kan starte, da en sikringsprosess ofte tar lang tid.

3.4 Plan for friluftsporter

Normalt vil ikke tiltakene i friluftsporter være av en slik art at de krever reguleringsplan. Men for å få en helhetlig utvikling av området, bør det utarbeides en plan. Utgangspunktet for planen som anbefales her, er Miljødirektoratets Mal for forvaltningsplan for statlig sikrede friluftslivsområde. Forslag til mal for plan ligger som vedlegg 2. Eksempel på plan fra Friluftsport Vesledammen ligger som vedlegg 3.

Friluftsporter bør ha et fokus på lavterskel og mangfold og bør vektlegge opplevelseskvaliteter, basistilrettelegging, aktivitetsanlegg, sosiale møteplasser og informasjon. Dette bør gjøres gjennom å:

- kartlegge opplevelseskvaliteter og lage en plan for hvordan utvalgte kvaliteter løftes fram
- kartlegge status og lage en plan for basistilrettelegging, aktivitetsanlegg, sosiale møteplasser og informasjon.

Det anbefales at den ferdige planen legges fram for et politisk organ i kommunen. I tillegg må eventuelle avtaler med grunneier på plass, hvis ikke området allerede er sikret til offentlig friluftsområde. Tiltakene må byggemeldes før arbeidet settes i gang.

Nøkkeltiltak

I arbeidet med å lage status for området og utvikle en plan, dukker det ofte opp et «nøkkeltiltak», et tiltak som kan utløse engasjement, løfte området eller gi mer aktivitet i området enn selve tiltaket skulle tilsi. Ha øynene åpne for slike tiltak, og prioriter gjennomføring av slike tiltak høyt. Friluftsport Rogaland Arboret var godt tilrettelagt før prosjektperioden, men det var ønskelig at flere barnefamilier tok området i bruk. Det ble anlagt naturklatrejungel ikke langt fra en av parkeringsområdene, rett ved et grindbygg og med god tilgjengelighet inn til området. To av de andre friluftsportene hadde turvei som sitt nøkkeltiltak. I Friluftsport Barnas naturpark, var det mange aktivitetsanlegg og severdigheter rundt i området, men synligheten og tilgjengeligheten var ikke så god. Det ble anlagt turvei som en rundtur rundt i området og skiltet fra denne til de ulike anleggene. I Friluftsport Vesledammen hadde aktiv bruk de siste årene ført til stor slitasje på hovedtraseen videre innover i marka, en kombinasjon av skiløype og sti. Denne traseen var også bindeleddet inn til skogsbilveien som gikk enda videre innover i marka. Ved å oppgradere og gruslegge traseen, vil det bli enklere å ta i bruk større del av området med sykkel og barnevogn, og ikke minst mindre gjørmete.

3.4.1 Opplevelseskvaliteter

Målet er å kartlegge opplevelseskvaliteter og utvikle en plan for hvordan utvalgte kvaliteter løftes fram og synliggjøres slik at de blir tatt i bruk og gir opplevelse for flere.

Sentralt i friluftslivet står opplevelsen av fenomener ved naturen, kulturen og landskapet, og dette er med på å gjøre et område attraktivt. Under Valg av område (kap 3.2) ble dette omtalt som opplevelseskvaliteter, men funksjon og egnethet er også tatt med.

Vi kan ikke ta for gitt at alle potensielle brukere vet hva slags opplevelseskvaliteter de skal se etter og kunne ta dem i bruk. Det bør være et mål for informasjonsarbeidet i friluftsporter at opplevelseskvalitetene synliggjøres slik at de kan gi glede til flere. Arbeidet starter med en kartlegging og en beskrivelse. Ofte er det lokale brukere som kjenner til disse kvalitetene allerede, slik at mye av dette arbeidet kan foregå som idémyldring på kart. I tabellen under finnes en oppstilling av mulige opplevelseskvaliteter, men listen er ikke utfyllende, så bruk den som inspirasjon til oppstarten av arbeidet.

Elementer	Detaljer	Bruk og opplevelseskvalitet
Vann	Sjø/hav/fjord Vann/ dam/ tjern (stille elv) Bekker Myr	Bading, snorkling, fiske, skøytegang, padling/ roing, fange smådyr Bekkvandring, lek med vann Kunnskapsformidling
Skog og trær	Åpen/ tett Variert, artsmangfold og struktur Ung/ gammel	Lek, klatretrær, opptenningsved, pølsepinner, lære treslag, lete etter insekter, kunnskapsformidling
Planter	Bær: Blåbær, tyttebær, krekling, bringebær, jordbær, molter Tang og tare Nøtter: Hasselnøtter Sopp Blomster: Vår og sommer Spiselige planter	Høsting Kunnskapsformidling Plukke blomster, lage blomsterkrans
Dyr	Fugler: småfugler, trekkfugler, spesielle arter Vilt: Storvilt, småvilt, ekorn Fisk og andre vanndyr	Matstasjon for småfugler og ekorn, se etter trekkfugler, oppleve vilt, fiske, høste Kunnskapsformidling
Topografi	Åpne områder: Grasslette, svaberg Variasjon: Bakker, skrenter, stup, store steiner	Lek, telting, piknik/ bursdager Ake, klatre, hoppe Kunnskapsformidling
Geologi	Bergarter Kvartærgeologi Geologiske detaljer/ fenomener	Lære bergarter, samle steiner, kunnskapsformidling Hellere, buldreteiner, klatrevegger, utsiktspunkt
Kulturminner	Automatisk fredete kulturminner (fornminner) Andre kulturminner Symbolverdi/ tradisjonell bruk	Opplevelsesverdi, bruk avhenger av sårbarhet, kunnskapsformidling
Andre opplevelseskvaliteter	Navn Sagn/ eventyr	Bruke til temaer for tilrettelegging, organiserte aktiviteter mm

3.4.2 Basistilrettelegging

Målet er å kartlegge status, vurdere behov og legge en plan for basistilretteleggingen i friluftsporten.

Basistilrettelegging brukes om tilrettelegging som bør være på plass for at området skal kunne gjøres tilgjengelig og tas i bruk av mange. Det er ikke sikkert at det i alle områdene er behov for alt på lista, men det må foretas en vurdering av hvilke elementer som bør med.

Temaområde	Elementer som vurderes	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Adkomst	Skilting til friluftsport	Se Merkehåndboka ¹² : Skilting fra vei s. 89
	Parkeringsplass	Størrelse, adkomst fra p-plass til friluftsporten, dekke og «rullestolparkering»
	Offentlig kommunikasjon	Nærhet til holdeplasser for buss og tog/t-bane/trikk
	Adkomstvei	Se turvei under aktivitetsanlegg
	Universell utforming (UU)	NS 11005:2011 ¹³
	Helsårsbruk?	Brøyting, skiløyper, UU
Sanitær	Toalett, omkleddning	Drift
	Søppel	Drift
Skjøtselsplan?	Skogskjøtsel vannskjøtsel	Opplevelseskvalitetene kan forsvinne om naturen endrer seg f.eks. ved hogst eller gjengroing

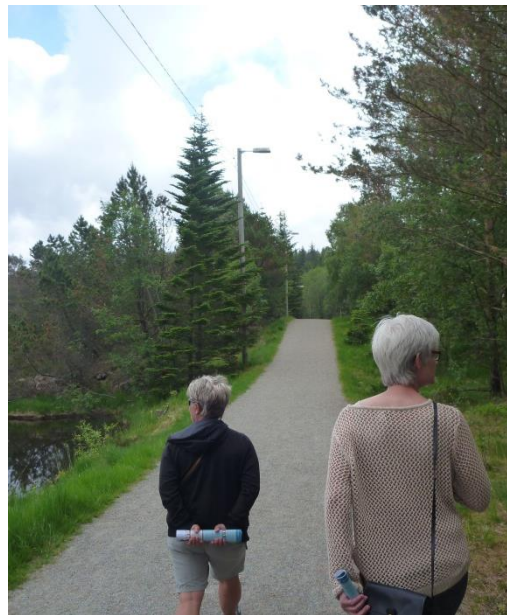
¹² Merkehåndboka. Håndbok i tilrettelegging av turruter i fjellet, i skogen og langs kysten. Den Norske Turistforening, Friluftsrådenes Landsforbund, Innovasjon Norge. 2013.

¹³ NS 11005:2011: Universell utforming av opparbeidete uteområder - Krav og anbefalinger. Norsk Standard. 2011.

3.4.3 Aktivitetsanlegg

Målet er å kartlegge status, vurdere behov og legge en plan for tilrettelegging for aktivitet i friluftsporten.

Friluftsområder genererer aktivitet i seg selv på basis av Opplevelseskvalitetene som ligger til grunn for å gå tur, løpe, sykle, bade, fiske, padle, klatre med mer. Men mer definerte aktivitetsanlegg kan være med på å gjøre områdene mer attraktive og urbane for brukere som ikke er vant med å ta i bruk naturen. Aktivitetsanlegg kan supplere Opplevelseskvalitetene, gjøre dem mer robuste og hindre slitasje. Mange av de tradisjonelle elementene som stier, skiløyper og turorientering, kan brukes i litt varierte former. Stier kan få eventyrtema der merkingen er øyne i stedet for tradisjonelle blåmerker, eller være tilpasset mørketida med refleksmerking. Turorientering kan tilpasses med mange poster forholdsvis tett slik at det er mer attraktivt for barn å finne flere poster raskere. I tillegg kan det å flytte noen «idrettsanlegg» ut i skogen gi en uhøytidelig ramme som kanskje treffer andre brukere enn tradisjonelt. Hva med terrengfrisbeegolf i furuskogen? Ved etablering av aktivitetsanlegg er det viktig å vurdere naturens sårbarhet/ robusthet, levealderen på anlegget og velge anlegg som forventes å gi varig lyst og som krever lite drift.

Aktiviteter	Elementer som vurderes	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Vandring/skigåing/sykling	Merking av ruter	Merkehåndboka
	Kloppe/kavellegge/steinlegge	Merkehåndboka
	Gruslegge ruter	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
	Turvei	www.friluftsrad.no – «Anlegg» Veileder Kulturdep ¹⁴
Temastier	Natur- og kulturstier	Informasjon, oppgaver og installasjoner langs stien
	Eventyrsti/tusseløype/huldresti	Merking med øyne og evt eventyrskikkelser på veien
	Refleksløype	For spenning i mørketida
«Skattejakter»	Turorientering/ nær-tur-o	Lavterskel/ nybegynner, www.turorientering.no
	Postkassetrim; TellTur/StikkUT	www.telltur.no
	Geocaching	www.geocaching.com
«Lekeplassanlegg»	Klatreskog/ naturklatrejungel	
	Zip-line/ taubane	
	Tarzanhuske	
Klatre og buldre	Klatrevegg	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
Aking og skileik	Akebakke Hoppbakke Skileikanlegg	
Vannaktiviteter	Fiskebrygge	
	Padlebrygge/ utsettingsrampe	
	Utlånsordning for kano/ kajakk/ robåt	
	Badestrand	
	Badebrygge	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
	Stupebrett	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
	Trekkeflåte	
Treningsparker	Naturtreningsparker	
	Balanse- og hinderløyper	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
Annet	Jakttårn/ utsiktstårn	

¹⁴ Tilrettelegging av turveier, løyper og stier. Veileder. Kulturdepartementet. 2008.

3.4.4 Sosiale møteplasser

Målet er å kartlegge status, vurdere behov og legge en plan for å ivareta et mangfold av sosiale møteplasser i friluftsporten, ikke bare fysiske møteplasser, men også sosiale arrangementer med organisert aktivitet.

Fysiske møteplasser

Friluftsliv er sosialt. Tradisjonelt har nordmenn hilst på hverandre på tur, kjente som ukjente, og vi møtes på markastuer, DNT-hytter, gapahuker og bålplasser og slår av en prat. Innflyttere til Norge har tatt med seg sine tradisjoner i møte med et nytt land, blant annet piknik-kulturen. Parkene i byene er gått fra å være sterile gressplener til å bli sosiale møteplasser og aktivitetsarenaer, og parallelt har friluftslivbegrepet blitt rausere og omfatter nå også aktiviteter og opplevelser i nærmiljøet. Ved å tilrettelegge med sosiale møteplasser i friluftsportene, vil vi kunne imøtekomme flere ønsker og senke terskelen for å ta naturen i bruk, også for de som tradisjonelt ikke har tatt i bruk naturen tidligere.

I tillegg til å anlegge rene møteplasser, er det også viktig å tenke kombinasjoner og lokalisering når aktivitetsanleggene etableres. Anleggenes plassering i forhold til hverandre kan legge til rette for sosiale møter der man kan ha opplevelser sammen på tvers av alder og funksjonsnivå. Eksempler på dette kan være å legge trimapparatene for voksne nær klatreskogen for barna, eller la turveien fram til klatreskogen være tilpasset barnevogner og rullestoler med gode sitteplasser på stedet, generasjoner kan møtes om felles opplevelser.

Arrangementer og organiserte aktiviteter

De fysiske tilretteleggingene med sosiale møteplasser danner et godt grunnlag for organiserte aktiviteter og arrangementer i friluftsporten. Friluftsporter er ideelle møteplasser for egenorganiserte (facebook-organiserte) treningsgrupper, speidergrupper og turlag, idrettslag, et godt utgangspunkt for naturlosturer, familiedager, friluftsskole, kurs i friluftsliv og kulturarrangementer som teateroppsetninger og konserter.

Tema	Anlegg/ type	Tilleggsinformasjon
Overbygg	Gapahuk	Enkelt overbygg tradisjonelt på Østlandet: www.friluftsrad.no – «Anlegg»
	Grindbygg	Enkelt overbygg, tradisjonelt på Vestlandet: http://www.byggogbevar.no/pusse-opp-gammelt-hus/tre/artikler-trehus/grindbygg-%E2%80%93-byggeteknikk.aspx
	Skjeltersjå	Enkel overbygg, tradisjonelt mer brukt i Nord-Norge: www.friluftsrad.no – «Anlegg»
	Lavvo og gamle	Enkle bygg med samisk opprinnelse
Åpne plasser	Svaberg	
	Strand	
	Eng	
Bålplasser og benker	Bålplasser, bålpanner og griller	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
	Benker og sittegrupper	www.friluftsrad.no – «Anlegg»
Organisert aktivitet	Organiserte turer	Naturlosturer (www.naturlos.no), familiedager, friluftsdager
	Friluftsskole	www.friluftsskole.no (kommer)
	Friluftskurs	Plantefarging, bål, mat på tur, geocaching, orientering, fiske, klatring, roing, padling med mer
	Kulturarrangementer	Teater, konsert

3.4.5 Informasjon

Målet med informasjonsarbeidet til friluftsporter er å gi kortfattet informasjon som plasseres lett tilgjengelig der informasjonen er mest aktuell:

- Gi generell informasjon om friluftsliv
- Gi informasjon om mulighetene i friluftsporten
- Gi informasjon om det enkelte anlegget/ fenomenet
- Gi informasjon om flere friluftsmuligheter i omkringliggende områder
- Gi informasjon om friluftsporten ut til nye brukere

Hovedbudskapet for informasjonsarbeidet bør være: Lage kortfattet informasjon som plasseres lett tilgjengelig der informasjonen er mest aktuell. Undersøkelser viser at gjennomsnittlig tid brukt på informasjonstavler er 8 sekunder. Tradisjonelt har det vært en tendens til å lage store informasjonstavler som inneholder alt for mye informasjon. Vår erfaring tilsier at vi bør tørre å være mindre monumentale og plassere mindre informasjonstavler rundt på de stedene der informasjonen er mest aktuell.

Hovedinformasjonen bør plasseres der folk oppholder seg mest, kanskje ved en sosial samlingsplass, slik at brukerne kan lese i ledige stunder. Måltrettet informasjon om stier, aktivitetsanlegg eller annet bør plasseres på det stedet man trenger informasjonen mest.

Generell informasjon om friluftsliv

Her er det fort gjort å gå i en felle å skulle informere om alt som er godt. Aktuelle temaer er allemannsretten, båndtvang, beiting, bålrett og bålbestemmelser, fiske, skogbruk og verdier i skog. Det anbefales å bruke lite tekst og mye bilder med et tydelig oppsett slik at det er lett for brukerne å finne den informasjonen de er ute etter. Bruk QR-koder eller eget domene for link til mer informasjon.

Informasjon om mulighetene i friluftsporten

Vi anbefaler et godt oversiktskart med et godt synlig «her er du» og med oversikt over hvor man finner hva. Det er ulike erfaringer og preferanser for bruk av kart og flyfoto, men det viktige for at flest mulig skal forstå informasjonen, er at det er orientert i riktig retning med så få detaljer som mulig, da mange detaljer har vist seg å gjøre uerfarne brukere usikre.

Informasjon om det enkelte anlegget/ fenomenet

Er det noe som ønskes formidlet om det enkelte anlegg, en Opplevelseskvalitet eller et fenomen, bør det gjøres på stedet. Lag kortfattet informasjon som plasseres lett tilgjengelig ved helleren, ved klatreskogen eller trimapparatet.

Informasjon om naturkvaliteter og friluftsmuligheter i omkringliggende områder

Det er et mål at friluftsportene lokker flere til å ta del i eventyrene som venter dem i de omkringliggende områder, slik at friluftsportene danner første skritt i en friluftspresj. Friluftsportene ligger ved innfallsporter til større natur- og friluftsområder og bør gi god informasjon om det du kan oppleve der, f.eks. hvor turstiene og skiløypene kan ta deg, om serveringsstuer og møteplasser lenger inn i marka, om utsiktspunkt og andre gode turmål. Detaljer om rundturer og turforslag kan gis med QR-koder som fører brukerne til turportaler som f.eks. GodTur.no, TellTur.no og så videre. Disse turportalene kan også lokke brukerne til andre områder og til andre deler av landet.

Informasjon om friluftsporter ut til nye brukere

For å nå ut til nye brukergrupper, er informasjon viktig. Som nevnt tidligere blir lite aktive vel så mye påvirket av informasjonen som av selve tilretteleggingstiltaket. For å nå disse brukerne, er det derfor viktig å bruke en god del tid og ressurser på markedsføring og informasjon. Bruke f.eks. lokalaviser og lokalradio, oppslagstavler, sosiale medier (#friluftsport) og turkort¹⁵. Et interessant perspektiv som har vært diskutert i ressursgruppa, er å bruke kulturarrangementer som en konsert eller teateroppsetning, i friluftsportene som trekkplaster for å lokke til seg nye brukere til området.

For å nå viktige grupper, er det behov for målrettet markedsføring. Skoler og barnehager bør stimuleres til å ta i bruk området. Det anbefales å få til samarbeid med f.eks. frisklivscentralen, flyktningekontakten og fritidsklubben for mennesker med psykisk utviklingshemming. Friluftsportorganisasjonene bør tas med gjennom å legge til rette for at blant annet turistforeninger, speidergrupper og orienteringslag tar i bruk områdene. Da får man de beste ambassadørene med på laget i arbeidet med markedsføring.

¹⁵ www.turskiltprosjektet.no – Se i manual

3.5 Eierskap og forankring

Hvis friluftsporten skal bli en suksess, må mange kjenne eierskap til stedet. Forankring i alle ledd, kan bidra til et engasjement. Vi har valgt å dele det opp i fire:

- Arbeidet bør forankres politisk og administrativt i kommunen. Først og fremst i kommunedelplan for idrett og friluftsliv. Det kan sikre at planen for friluftsporten legges fram for et politisk organ og tilretteleggingstiltak blir spillemiddelberettiget, men det kan i tillegg føre til litt blest og engasjement.
- Når arbeidet starter opp, bør grunneiere (også til naboeiendommene) tidlig involveres i prosessen for å skape god samhandling og gi mulighet til å komme med innspill.
- Engasjerte enkeltpersoner og frivillige lag og organisasjoner bør trekkes med i prosessen slik at det er flere som har et primært eieforhold og føler tilhørighet til området. Da blir også kontaktnettet større ut mot brukerne.
- Noen må ha et ansvar for de tilretteleggingstiltakene som etableres slik at de blir driftet og vedlikeholdt.

4 Tilskudd til gjennomføring

Det vil være mulig å søke tilskudd til tilretteleggingstiltakene fra en rekke tilskuddsordninger:

- Tilretteleggingsmidler for offentlige friluftsområder fra Miljødirektoratet: Søknad sendes fylkeskommune. Ordningen gjelder områder som er statlig sikret
- Kommunale tilskudd
- Spillemidler fra Kulturdepartementet: Søknad sendes til kommunene.
- Spillemidler til mindre kostnadskrevenne anlegg for friluftsliv fra Kulturdepartementet: Ordningen gjelder interkommunale friluftsråd medlem av FL og sendes til FL
- Stiftelser: Sparebankstiftelsen, Gjensidigestiftelsen og andre lokale/ regionale stiftelser
- Sponsorer

5 Videre arbeid med friluftsporter – Friluftslivets år 2015

Vi håper at begrepet friluftsporter på sikt skal bli et gjenkjennbart begrep innenfor friluftsliv. Ikke bare i forvaltningen og for planleggere i en etableringsfase, men også blant brukere. På sikt ønsker vi at informasjon om friluftsporter blir lett tilgjengelig for brukerne, slik at de lett finner fram til friluftsportene og vet omtrent hva som venter dem der. Vi håper derfor at begrepet friluftsporter tas i bruk både i forvaltningen som en metode å arbeide etter, men også tas i bruk i navnene på områdene.

Nå er det din tur!

Logo og slagord

Det er utviklet logo og slagord som kan tas i bruk av alle. De som etablerer friluftsporter etter de anbefalingene som er skissert i denne veilederen, står fritt til å bruke friluftsport som begrep. Logoen kan tilpasses til den enkelte friluftsport på en enkel måte og er nedlastbar på nettet: www.friluftsrad.no/friluftsporter-logo-og-profiloversikt

Hovedlogo og alternativ logo

Portlogo og alternativ logo

Vi åpner for friluftsliv

Design (i samarbeid med FL): Maya Hjertholm || Friluftsrådet for Lindesnesregionen || 2014

Friluftsrådenes arbeid – FÅ15

FL har friluftsporter som ett av sine hovedsatsingsområder i Friluftslivets år 2015 og har fått støtte av Miljødirektoratet til å bistå friluftsrådene i arbeidet med å velge områder og lage planer. Midlene kan brukes til utredning og plan for hvilke områder i regionen som egner seg til friluftsporter og til konkrete planer for utvikling av en friluftsport. Friluftslivets år brukes som et oppstartsår for arbeidet med friluftsporter, og det vil være en viktig fellessatsing for friluftsrådene som også andre kommuner og organisasjoner kan ta del i.

Samarbeid med andre

Det er naturlig med et faglig samarbeid om friluftsporter med Miljødirektoratet (inkl SNO), Statskog og Bad, park og idrett som en oppfølging av godt samarbeid i prosjektperioden. Friluftsporter vil ha en naturlig plass i eksisterende samarbeid FL har med Bad, park og idrett om blant annet «Nordic Green Space Award», og samarbeidet med Statskog om www.godtur.no.

Vedlegg 1: Presentasjon av de fem pilotområdene

Faktaark

Friluftsport Barnas naturpark, Bleikvasslia

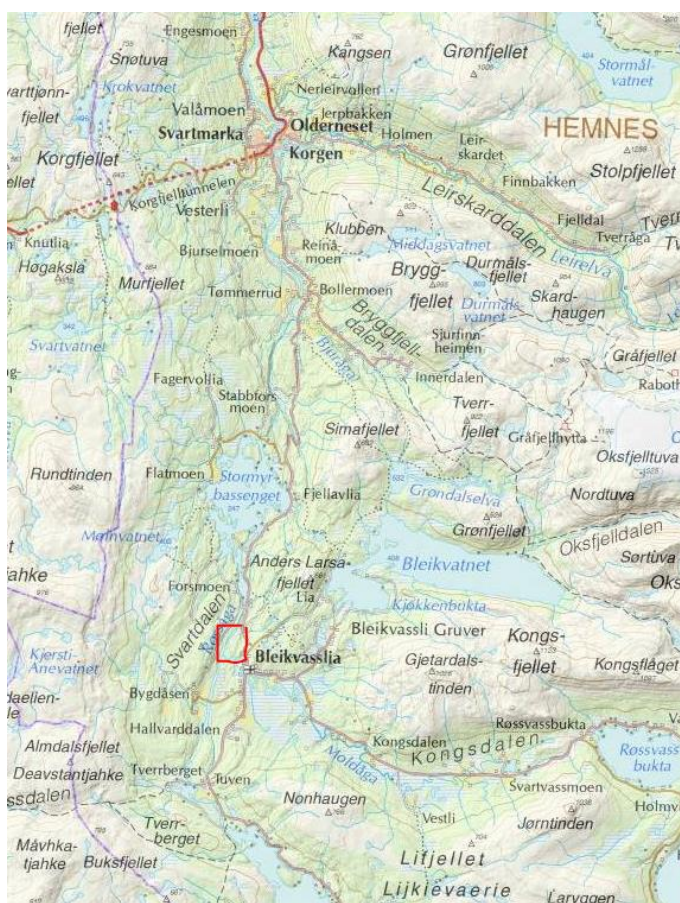
Beliggenhet og utvalgelse

Barnas naturpark ligger i Bleikvasslia. Dette er et bygdesamfunn med om lag 600 innbyggere i Hemnes kommune. Bleikvasslia ligger om lag 2,5 mil sør for kommunesenteret Korgen.

Barnas naturpark er lokalisert like ved Bleikvassli skole og Sørfjellet gårds- og friluftsbarnhage. Ved naturparken er også Karihaug leirsted. Her arrangeres det blant annet sommercamper for barn og en rekke helgesamlinger.

Bleikvasslia og Barnas naturpark er innfallsport til en rekke naturområder. Med utgangspunkt i parken kan det gås en rekke dagsturer til ulike vann, fjell og topper. Parken er også innfallsport til sørsiden av det svære Okstindanmassivet med Nord-Norges høyeste fjell Oksskolten (1916 moh) samt Norges tredje største ferskvann Røssvatnet.

Barnas naturpark ble valgt både på grunn av sin geografiske plassering, men også fordi denne eies og drives av aktive frivillige i Bleikvasslia Bygdelag. Disse ble bl.a. tildelt Nordland fylkes frivillighetspris i 2014. At det var inngått en langsiktig avtale med grunneieren om området, spilte også en sentral rolle i valget som pilot.

Planstatus og grunneierforhold

Området er regulert som et LNF-område i kommunens arealplan. Området eies av Statskog og det er inngått en leieavtale mellom Bleikvassli Bygdelag og Statskog om leie av området. Denne kan kun sies opp av utleier dersom leietaker misligholder avtalen.

Opplevelseskvaliteter

Elementer	Detaljer	Bruk, opplevelsesverdi og annet
Vann	Et vassdrag omkranser området mot nord og vest. Vassdraget har en bukt mot nord	Bading, fiske, kano, kajakk og flåte
Skog og vegetasjon	Området har en rekke ulike trær og planter som også lokaliserer ulike fuglearter	Klatring, natursti, fuglekasser, orientering
Topografi	Berg	Klatring og buldring
	Bakker	Ake- og skilek
	Utsiktspunkt	Jakttårn
	Gressbakker	Grillplass
Kulturminner	Samisk boplass	Overnatting i kåta
	Kalkovn	Formidling, forsøk
	Stedsnavn	Historier

Basistilrettelegging

Funksjon	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Adkomst	Parkeringsplass	Ved skole eller Gamelskola. To muligheter
	Offentlig kommunikasjon	Kun skolebuss til området
	Adkomstvei	2 innfallsporter til området fra hver av P-plassene
	Universell utforming	Turveiene kan brukes av rullestolbrukere
	Helårsbruk	Sommer – og vinterområde
Sanitær	Toalett	Etablert
	Søppel	Etablert

Aktivitetsanlegg

Aktiviteter	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Vandring/sykling/ski	Turvei	2,1 km nyetablert i 2014
	Turstier	Diverse snarveier
	Preparert skiløype	2,1 km
Temasti	Natursti	Er planlagt
Skattejakt	Turorientering	Kart utarbeidet. Planer om turorientering
Klatre og buldre	Klatring og buldring	Berg er renset. Planer om permanent toppfester
	Naturklatrejungel	Noen element er etablert. Skal videreutvikles
Aking- og skilek	Ake- og skileksanlegg	Anlegget er ryddet for skog og kan brukes. Planer om lyspunkt.
Vannaktiviteter	Kano og kajakk	Bygdelaget har kjøpt inn kanoer for utleie
	Flåte	Draflåte er montert over elva
	Badeplass	I elva
	Fiske	Det er fisk i elva
Friluftsmuligheter med utgangspunkt i friluftsporten	Fiske i ferskvann	Flere fiskerike ferskvann i området
	Tur til fjelltopp	Tursti til toppen av Anders-Larsa fjellet. Turstien er planlagt merket etter nye merkehandboka.
	Tur i lysløype	Lysløypa er ca 1 km fra friluftsporten

Sosiale møteplasser

Tema	Anlegg	Tilleggsinformasjon
Husvære	Trekåte er bygd	Denne er låst og brukes primært av barnehagen
	Sørsamisk kåte	Denne er låst, men kan leies av alle
Overbygg	2 gapahuker	
	Grillplass m/tak	
Bålplasser og benker	2 bålplasser er bygd	Bord og benker

Informasjon

Plassering av informasjon	Type informasjon	Detaljer
Informasjon i friluftsporten	Informasjon om friluftsmulighetene med utgangspunkt fra porten	Planlagt skilt i A0 ved parkeringsplassen
	Friluftsmulighetene i porten	3 skilt er utviklet og montert knyttet til porten
Informasjon om friluftsporten andre steder	Trykksak	Er planlagt utviklet
	Medier	Når det passer

Barnas Naturpark

Statlog Helgeland har stiftet til disposisjon for Bleikessjøen Bygdelag et område på om lag 1,5 km² til etablering av Barnas Naturpark. Barnas Naturpark skal være et sentralt aktivitetsområde spesielt tilrettelagt for barn og unge. Området er et variert naturområde som ligger like ved skolen og barnehagen.

Bleikessjøen Bygdelag samarbeider med både barnehage, skole, næringsliv og kommune. Barnas Naturpark skal inneholde et spekter av aktiviteter og opplevelser, her skal barna bruke sin egen fantasi for å få størst mulig glede ved å være ute i naturen. Samlet vil området på den måten bli en arena for både lek, læring og næring.

Barnas Naturpark er nå etablert med start for:

- Statsbygg
- Nordland
- Statens
- Statens
- Statens

Statens

Aktiviteter og arrangementer

Barnas naturpark brukes så å si daglig året rundt av ansatte og barn i Sørfjellet gårds- og friluftsbarnehage. Bleikvassli skole er også en flittig bruker av området til fysisk aktivitet og stedsbasert læring.

Aktiviteter knyttet til Karihaug leirsted benytter alltid området. Det arrangeres skirenn og løp i turstien.

Enkeltpersoner bruker området.

Helgebruken er størst og da med personer som ikke bor i bygda. Bleikvassli Bygdelag eier og driver Gammeskola. Dette er en av to innfallsporter i parken. Bygdelaget arrangerer ukentlige kafeer og flere helgearrangement hvert år. Dette initierer bruk av Barnas naturpark.

Bleikvassli Fjellcamp 2013.

Faktaark

Friluftsport Rogaland Arboret

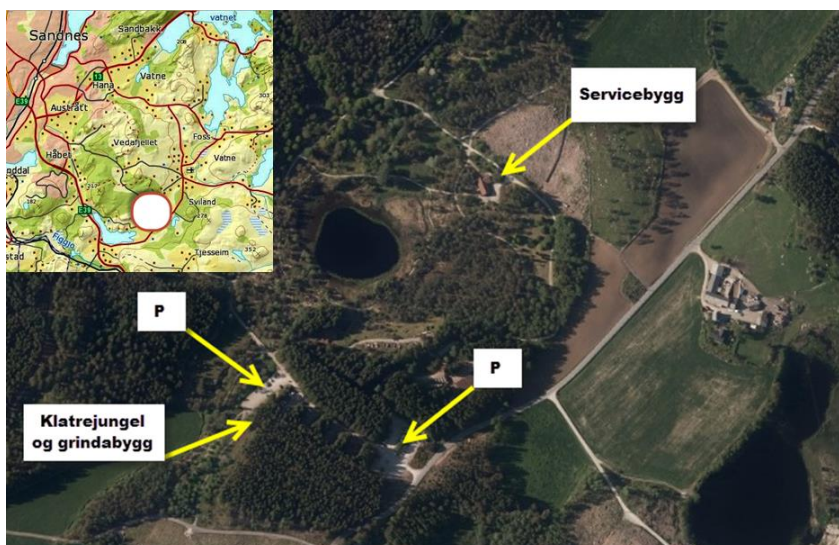

Beliggenhet og utvelgelse

Friluftsporten ligger ved inngangen til Rogaland Arboret i Sandnes kommune i Rogaland. I Sandnes kommune bor det rundt 80 000 mennesker. Årlig har Rogaland Arboret rundt 100 000 besøkende. Det har blitt bygd en klatrejungel i åpen granskog rett ved parkeringsplassen for arboretet, samt i umiddelbar nærhet av stort grindabygg som fungerer som raste- og infosted for de besøkende.

Området ble valgt som friluftsport av flere grunner. Man har allerede all nødvendig infrastruktur som parkeringsplasser, servicebygg, etc på plass. Området har mange attraksjoner, samt skogbildet er perfekt for klatrejungel. Man kan enkelt endre/utvide klatrejungelen om ønskelig. Sist og ikke minst er det allerede svært mange mennesker som besøker området. Dette vil sikre at plassen blir brukt av mange, og ikke raskt mister nyhetens interesse. Det at Statskog er grunneier til arealet som ble benyttet, sees også på som en fordel for etableringen av friluftsporten og driften av den.

Denne planen for friluftsporten utarbeides som et resultat av pilotprosjektet som ble gjennomført i 2014.

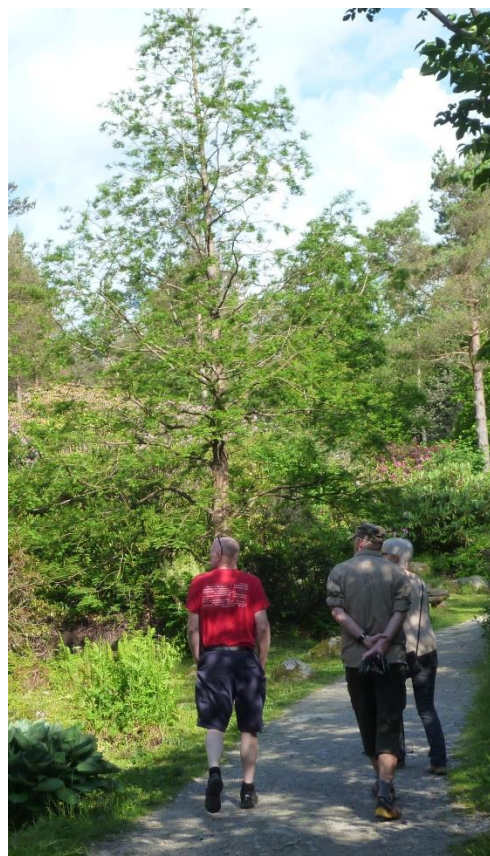

Planstatus og grunneierforfold

Området ligger på areal eid av Statskog. Dette arealet er bortleid til Rogaland Arboret. Ansatte ved arboretet har vært en viktig ressurs i etableringen av friluftsporten, og har påtatt seg det ukentlige oppsynet av porten.

Opplevelseskvaliteter

Elementer	Detaljer	Bruk, opplevelsesverdi og annet
Vann	Bekk fra lite tjern renner forbi i nedkant av friluftsporten.	Ro, lyden av rennende vann, lek, bekkevandring og livet i ferskvann.
Skog og vegetasjon	Åpen granskog på flat skogbunn dekket med mose.	Lek i klatrejungel blant trærne.
Andre opplevelseskvaliteter	Rogaland Arboret	Store botaniske verdier og turmuligheter. Service-tilbud i form av cafe og toalettmuligheter.

Basistilrettelegging

Funksjon	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Adkomst	Skiltet til Rogaland Arboret fra E39	
	Parkeringsplass	Eksisterende parkeringsplass har plass til mange biler. Det er snakk om å lage et skilt som viser fra parkeringsplass og bort til klatrejungelen.
	Adkomstvei	God eksisterende veg frem til friluftsporten.
	Universell utforming	Friluftsporten er ikke universelt utformet. Deler av arboretet er universelt tilrettelagt.
	Helsårsbruk	Det er sjelden stabilt med snø, så friluftsporten vil kunne benyttes året rundt.
Sanitær	Toalett, omkledding	Finnes i arboretets servicebygg
	Søppel	Søppelkasser finnes

Sosiale møteplasser

Tema	Anlegg	Tilleggsinformasjon
Overbygg	Grindabygg og benk	Ligger i tilknytning til friluftsporten
	Servering	Cafe i servicebygg
Åpne plasser	Gressletter ved bekk	På nordsiden av friluftsporten til soling og rast
	Tjern	120 meter nord for friluftsporten

Aktivitetsanlegg

Aktiviteter	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Klatring og lek	Klatrejungel	Etablert 2014
Skogsti	Natursti	Skogselskapet i Rogaland har blitt forespurt om å lage en skogfaglig natursti. De har svart positivt på dette, og det er ønskelig å realisere dette i løpet av 2015.
Friluftsmuligheter med utgangspunkt i friluftsporten	Vandring i arboretet	Opparbeidede stier og turveger, store botaniske verdier
	Vandring videre til Melheiområdet	Informasjonstavle om dette mellom klatrejungel og selve arboretet

Informasjon

Plassering av informasjon	Type informasjon	Detaljer
Informasjon i friluftsporten	Generell informasjon om friluftsliv	Informasjon i grindabygget i tilknytning til friluftsporten
	Informasjon om muligheten i friluftsporten	Informasjon i grindabygget i tilknytning til friluftsporten
	Informasjon om flere friluftsmuligheter utenfor friluftsporten	Om Statskogs tilbud om friluftsliv i Sandnes, Njardar-heim og øvrige deler av landet. Info om arboretet og vandring til Melsheiområdet ikke langt unna.
Informasjon om friluftsporten andre steder	På eksisterende stor infotavle i arboretet	Utarbeides informasjon om friluftsporten og friluftslivsmuligheter på statens grunn på Statskogs tavle i nærheten av friluftsporten.
	Nettside, sosiale medier, turportaler	På Statskogs FB-side i prosjektperiode. Legge ut området og elementer på godtur.no.
	Lokale medier	God kontakt med lokale medier som Sandnesposten og Stavanger Aftenblad.

Aktiviteter og arrangementer

Aktiviteten i området er egenorganisert. Trolig vil de fleste brukere av friluftsporten komme fra besøkende til Rogaland Arboret, og benytte friluftsporten som følge av dette. I tillegg vil porten trolig bli en aktuell plass å oppsøke for skoler og barnehager i området.

Beliggenhet og utvelgelse

Vannbassengan er et småkupert og allsidig barskogområde som ligger like nordøst for Egersund sentrum. Tidligere lå det gamle vannverket til Egersund her oppe. I dag skaper bassengene og de gamle steinsatte kanalene spenning og variasjon i skogmiljøet. På grunn av beliggenhet, natur og brukervennlig tilrettelegging er Vannbassengan i dag et av de mest brukte friluftslivsområdene i Dalane.

Planstatus og grunneierforfold

- Området er regulert til LNF
- Deler av området er statlig sikret som offentlig friluftsområde og resten eies av Egersund skog- og treplantingsselskap
- Ingen avtale

Opplevelseskvaliteter

Elementer	Detaljer	Bruk, opplevelsesverdi og annet
Vann	Vann/ dam/ tjern (stille elv) Bekker	Bading, fiske, skøytegang, padling/ roing, livet i ferskvann Bekkvandring, lek med vann
Skog og trær	Åpen/ tett Variert, artsmangfold og struktur Ung/ gammel	Lek, klatretrær
Planter	Bær: Blåbær, bringebær, markjordbær. Sopp Blomster: Vår og sommer	Høsting Plukke blomster, lage blomsterkrans
Dyr	Fugler: småfugler, trekkfugler, spesielle arter Vilt: Bever, småvilt, ekorn Fisk og andre vanndyr	Matstasjon for småfugler og ekorn, se etter trekkfugler, oppleve vilt, fiske, høste
Topografi	Åpne områder: Grasslette, svaberg Variasjon: Bakker, skrenter, stup	Lek, telting, piknik/ bursdager Ake, klatre, hoppe
Geologi	Bergarter Kvartærgeologi Geologiske detaljer/ fenomener	Lære bergarter, samle steiner, lese terrengets historie Hellere, buldreteiner, klatrevegger, utsiktspunkt
Kulturminner	Vannbassengan er Egersund sitt første vannverk, fra 1861.	Gamle kanaler som leder vann ned til 1. vannbasseng og steindemninger.

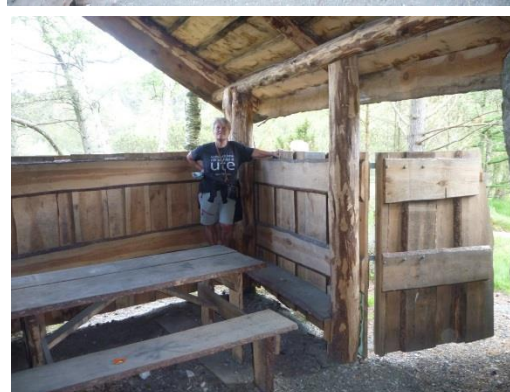
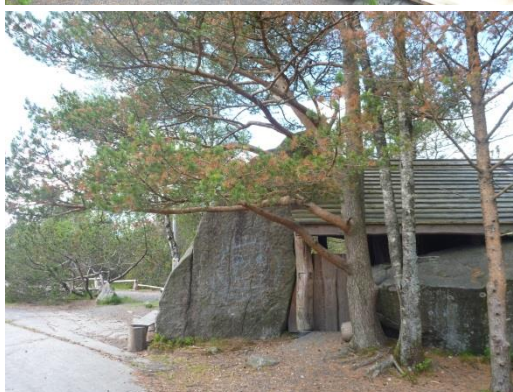
Basistilrettelegging

Funksjon	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Adkomst	Skilting til friluftsport	Merke rute fra sentrum og turistinformasjon til p-plass Sandbakkane. Merket fra FV44 til P-plass ved Sandbakkan
	Parkeringsplass	2 stk, en i hver ende av område
	Offentlig kommunikasjon	Merket fra rutebilstasjonen i sentrum
	Adkomstvei	Til 1.vannbasseng
	Universell utforming	P-plass for funksjonshemmede ved 1.vannbasseng Planlagt bedre tilrettelegging inn til og rundt benker som ligger ved lysløypa
	Helsårsbruk	Brøytes ikke om vinteren, men lite snø gjør at området brukes hele året
Sanitær	Toalett	1. vannbasseng Planlagt ved Låvaberget
	Søppel	Flere søppelstativ i området og på P-plass
Skjøtselsplan?	Ingen plan	Alt skal tas vare på

Sosiale møteplasser

Tema	Anlegg	Tilleggsinformasjon
Overbygg	Gapahuk	Ved Låvaberget
Åpne plasser	Eng med sandvolleyball bane	Ved 1. Vannbasseng
Bålplasser og benker	Grillplass	Støpt grill ved 1. Vannbasseng, det er bålforbud i Vannbassengan
	Benker og sittegrupper	Titalls benker langs stiene i Vannbassengan
Organisert aktivitet	Friluftskurs	Plantefarging, bål, mat på tur, geocaching, orientering, fiske med mer
	Kulturarrangementer	Konsert
	Organiserte turer	Friluftslivets dag Friluftsliv for alle
	Friluftsskole	Friluftsskole høst arrangeres i Vannbassengan

Aktivitetsanlegg

Aktiviteter	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Vandring/skigåing/sykling	Merking av ruter	Fire merka rundruter (to med lys)
	Turveier	Rundt i området
	Merke ruter videre	Opplev Dalane løypa starter fra p-plass Sandbakkane og ender opp i Ørsdalen (76 km) hvor Stavanger turistforenings løypenett starter
Temastier	Kultursti	Planlagt langs de steinsatte kanalene mellom tjerna og 1.Vannbasseng
«Skattejakter»	Turorientering/ nær-tur-o	Ukas post
	Geocaching	www.geocaching.com
«Lekeplassanlegg»	Klatreskog/ naturklatrejungel	Planlagt
	Hinderløype	Planlagt fra p-plass Sandbakkane til Låvaberget
Klatre og buldre	Klatrevegg	Ved Ravnafjellet
Vannaktiviteter	Fiskebrygge	Planlagt i Kjerketjørna
	Kanobrygge	Planlagt i Kjerketjørna
	Badeplass	1. vannbasseng Planlegges i Sandtjørn
	Badebrygge	1. vannbasseng Planlegges i Sandtjørn
	Stupebrett	1. Vannbasseng Planlegges i Sandtjørn
Treningsparker	Naturtreningspark	Naturfitnessbane, Låvaberget Lys planlagt
Frisbeegolf	9-hullsbane	Planlegges i rundløype fra 1. Vannbasseng

Informasjon

Plassering av informasjon	Type informasjon	Detaljer
P-plass	Informasjonstavle	Bålforbud, båndtvang Ny informasjon planlagt ved begge p-plassene Om muligheter i friluftsporten og i området for øvrig
1. vannbasseng	Informasjonstavle	Generell friluftsinformasjon

Aktiviteter og arrangementer

Brukes av:

- Organisasjoner, lag og foreningers bruker området til årsavslutninger og aktivitetsskvelder
- Skoler og barnehager er ukentlig brukere av området
- Friluftslivets dag
- Friluftsliv for alle i regi av friluftsrådet
- O-klubben har fast nybegynnerkurs i orientering i Vannbassengan

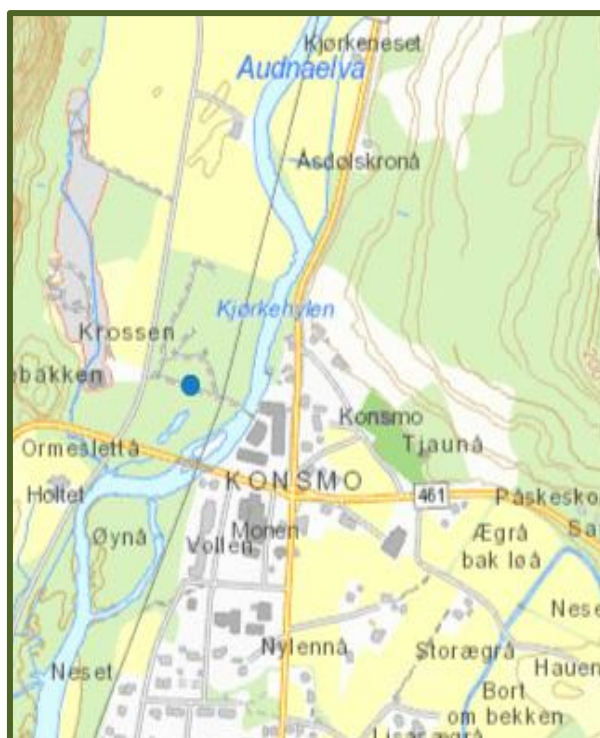
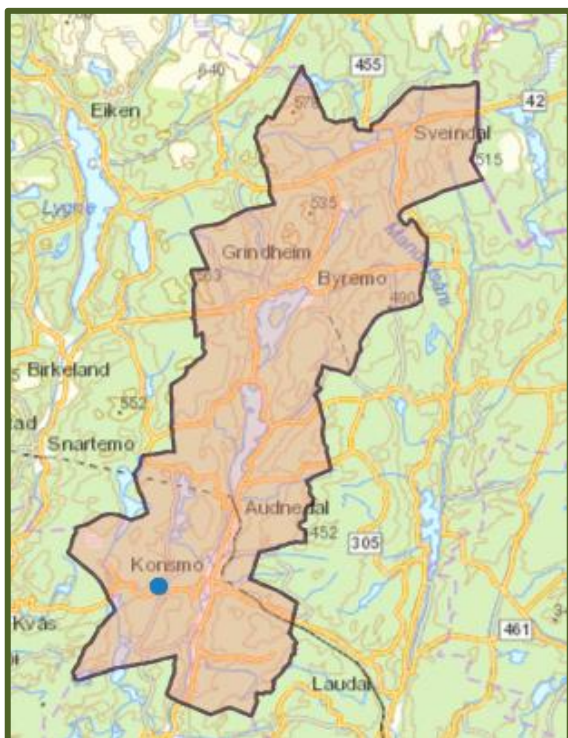
Beliggenhet og utvelgelse

Konsmoparken er lokalisert i umiddelbar nærhet av Konsmo sentrum, som er et tettsted sør i Audnedal kommune. Totalt antall innbyggere i Audnedal kommune er 1750 innbyggere, og ca 700 bor på Konsmo. Audnedal togstasjon ligger 4 km nord for Konsmo sentrum.

Området ligger sentralt med tilknytning til bebyggelse (boligfelt, skole, barnehage og helsesenter), elva og barnevandrerstien. Området har siden 50-tallet blitt brukt som badeplass, og er mye brukt – men lite tilrettelagt. Ved å gi området karakter av park og tilrettelegge for allmennheten, vil området bidra til å fremme sentrumsattraktivitet, legge forholdene til rette for økt fysisk aktivitet og bidra til å skape en sosial samlingsplass.

Området kan også være egnet som lærings- og opplevelsesareal spesielt for barn. Tilknytning til barnevandrerstien gjør at parken blir en naturlig innfallsport til økt bruk og fokus på barnevandrerstien og andre omkringliggende stier. Det er nylig vedtatt en ny reguleringsplan for sentrumsområdet, som legger til rette for økt utbygging av boliger.

Området ble valgt som friluftsport på basis av dagens bruk og framtidig potensiell bruk i forhold til opplevelseskvaliteter, funksjon, egnethet, tilrettelegging og potensiell tilrettelegging for bevegelseshemmede og tilgjengelighet. Plan for friluftsporten utarbeides som et resultat av pilotprosjektet som ble gjennomført i 2014.

Planstatus og grunneierforfold

Friluftslivsområdet er et viktig nærfriluftsområde for mange innbyggere i Audnedal kommune. Kommunen er eier av området, og det er regulert til friområde i områdereguleringsplan for Konsmo sentrum. Videre ble området i 2014 sikret som statlig friluftsområde. Kommunen står ansvarlig for både tilrettelegging og drift/vedlikehold av området.

Opplevelseskvaliteter

Elementer	Detaljer	Bruk, opplevelsesverdi og annet
Vann	Elva Audna går gjennom området, og er et svært sentral element. Det skal graves ut en lagune, og i tilknytning til denne skal det etableres vannaktivitetsområder; bl.a vanntrampoline og vannsklie. Deler av området skal steinsettes i trappefunksjon, slik at man kan sitte ned for å se eller hoppe ut i vannet. Lengst nord skal det etableres fiskeplass.	Bading, fiske, padling, livet i ferskvann.
	Bekk i ytterkant av området	Lek i vann, bekkevandring
Skog og vegetasjon	Variert bar- og blandingsskog. Etablert naturklatrejungel som et av flere aktivitetsanlegg i området. Skogsmark og gress.	Klatring, balanse, fugleliv
	Høstbare arter	Bærplukking – noe blåbær/tyttebær.
Topografi	Elveslette (skal opparbeides med gressmatte)	Telting, lek, piknik
	Elv/lagune	Bading, vannlek, kano
	Flatt skogsområde	Lek, undervisning, turaktivitet
	Steinur med huler – f.eks hudehåla	I samme område (Konsmo sentrum) – ca 300 m lenger nordvest
Kulturminner	Heller	Brukt av barnevandrerne
Andre opplevelseskvaliteter	Barnevandrerstien går gjennom området	Historieformidling, turaktivitet

Basistilrettelegging

Funksjon	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Adkomst	Skilting fra Konsmo sentrum til friluftsport	Planlagt
	Parkeringsplass	Benytter eksisterende p-plass, forutsetter avtale med skytterlaget. Plassen har mulighet for utvidelse ved å fjerne vegetasjon og evt. drenere/gruse opp området.
	Offentlig kommunikasjon	Ligger i sentrum og like ved bussholdeplass (men bussen går sjeldent!) Ca. 4 km til togstasjon .
	Adkomstvei	Adkomst pr. sti, i dag er ikke denne tilrettelagt for rullestolbrukere.
	Universell utforming	Alle turveier inn til og i området vil bli universelt utformet.
Sanitær	Toalett, lager	Utvidelse av eksisterende pumpehus med universelt utformet toalett og lagerbygg til benker o.l.
	Søppel	Må settes opp søppeldunker. Kommunen har ansvar for drift og vedlikehold.

Sosiale møteplasser

Tema	Anlegg	Tilleggsinformasjon
Åpne plasser	Lagune med sandgrunne og steinsatt trapp ned i vannet	På vestside av elva til soling, bading og lek
	Rekreasjonsområde, gresslette med bord og benker	Gresslette på vestsiden av elva beliggende mellom lagune og aktivitetsanlegg (sandvolleyballbaner og treningsapparater).
Bålplasser og benker	Eksisterende bål plass med benker	Eksisterende bål plass beholdes, men skal utvides og universelt utformes. Ønsker å lage en kobling til barnevandrerne ved å ha vanntilgang i gammeldags pumpe.
	Hvilebenk	Benker ovenfor steinsatt trapp, i tilknytning til sti.
Gapahuk	Samlingsplass/overnatting	Framtidig utvikling av området – mangler samlingsplass med overbygg.

Aktivitetsanlegg

Aktiviteter	Elementer	Stikkord/ tilleggsmasjon
Vandring/skigåing/sykling	Barnevandrerstien (merka sti). Deler av denne lagt inn som del av lokal rundrute.	Barnevandrerstien går gjennom området. Denne er totalt ca 140 km, og går fra Kvinesdal i vest til Grimstad i øst.
	Turvei/ gruset trasé	Planlagt tilrettelegging av universelt utformet trasé gjennom hele området. Etablering av trimapparater på deler av denne.
Temastier	Natursti	Fast natursti kan etableres med ulike tema gjennom året.
	Refleksløype	Kan etableres i området.
«Skattejakter»	Geocaching	Det er etablert samarbeid med Geokaperne i Agder. De har lagt ut en rekke cacher langs hele barnevandrerstien. Offisiell åpning av digital barnevandrersti 18.april 2015.
Klatre og buldre	Klatring	Naturklatrejungel etablert i området.

Aking og skileik	Skileik	Området kan brukes på vinteren, også til skileik og vinteraktivitet.
Vannaktiviteter	Fiskeplasser	Informere om fiskearter, sted og fiskekort.
	Badeplass	Området er brukt til bading fra 50-tallet. Vil bli tilrettelagt med flere anlegg; lagune, steinsatt trapp og ulike vannaktivitetsanlegg som vanntrampoline og sklier.
Friluftsmuligheter med utgangspunkt i friluftsporten	Øydnavann, Sundet friområde	Badevann, fiskevann og skøytevann. Mulighet for lån av kano/båt.
	Utgangspunkt for lokalt og regionalt stinett	Lokalt flere merkede turløyper, også regional barnevandrersti.
	Utsiktspunkt	Barnevandrerstien går opp lia fra sentrum i begge retninger, og selv om det ikke utpeker seg spesielle punkt – er det mange steder fint utsyn over dalen.
Ballaktivitet	Sandvolleyballbane	Attraktiv for ungdom i et område hvor man også bare kan være sosial.

Informasjon

Plassering av informasjon	Type informasjon	Detaljer
Informasjon i friluftsporten	Generell informasjon om friluftsliv	Ved inngangene til området: Allemannsretten, verdier i skogen, bålperioder (også ved bålplassene), båndtvang, fiskekort
	Informasjon om muligheten i friluftsporten	Ved inngangene til området: Oversiktskart med kort beskrivelse.
	Informasjon om flere friluftsmuligheter utenfor friluftsporten	Merka turstier lokalt, samt barnevandrerstien.
Informasjon om friluftsporten andre steder	Etablerte stedsnavn	Melde inn Konsmoparken til Kartverket
	Nettside, sosiale medier, turportaler	Planlagt: På kommunens hjemmesider Egen FB-side i prosjektperiode #konsmoparken Legge ut området, elementer og ruteforslag på godtur.no
	Turkart, turkort, brosjyrer	Turkart eksisterer for barnevandrerstien og Lindesnesregionen. Lage turkort og markedsføre geocaching
	Lokale medier	Etablere god kontakt med enkeltperson i Lindesnes avis.

Aktiviteter og arrangementer

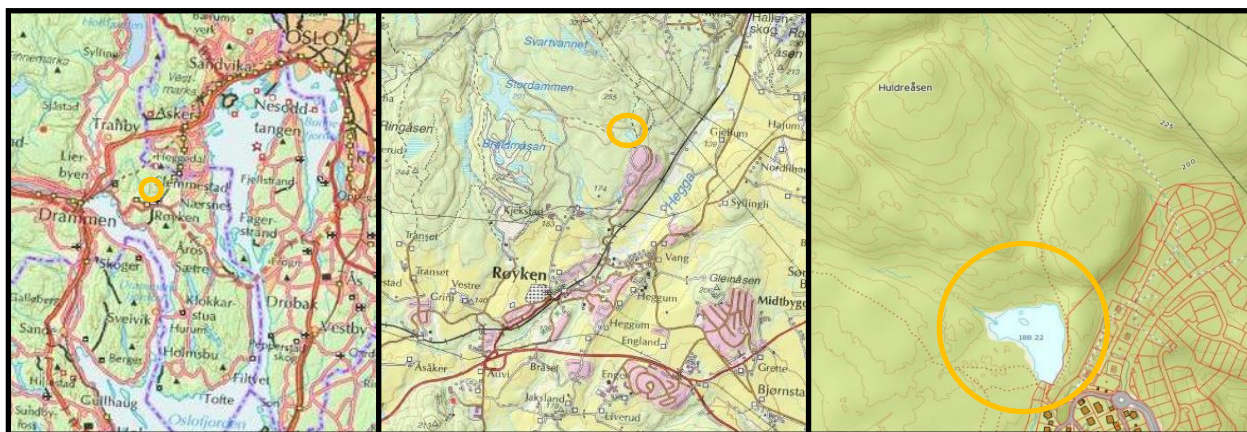
Det meste av aktiviteten i området er egenorganisert og rekreasjon i form av badeaktivitet, rekreasjon og grilling. Merka turstier i området blir brukt av lokalbefolkning. Det forventes en endring i bruken av området og økning i aktivitet når tilrettelegging av friluftsporten er ferdig.

Beliggenhet og utvelgelse

Vesledammen ligger som en innfallsport til Kjekstadmarka, den sørvestre delen av Oslomarka, i Røyken kommune i Buskerud. I Røyken kommune bor det i overkant av 20.000 innbyggere og i tettstedet Røyken/ Midtbygda bor det i overkant av 3000 innbyggere. Tett opptil Vesledammen ligger byggefeltet Kleiver med omtrent 200 boligenheter. Området er fortsatt under utbygging. Til tross for at området ligger så nær bebyggelsen, får man følelsen av å være ute i skogen, fordi dammen ligger bak en liten kolle.

Området ble valgt som friluftsport til Kjekstadmarka på basis av (verdikriterier) dagens bruk og framtidig potensiell bruk da ny parkeringsplass ble anlagt, opplevelseskvalitetene, funksjon, egnethet, tilrettelegging og potensiell tilrettelegging for bevegelseshemmede, kunnskapsverdiene, utstrekning og tilgjengelighet. Plan for friluftsporten utarbeides som et resultat av pilotprosjektet som gjennomføres i 2014.

Planstatus og grunneierforfold

Området ligger innenfor markagrensa og omfattes av markaloven¹⁶. Området er i privat eie. Det meste er en del av en større eiendom, mens velforeningen er eier av områdene som grenser til bebyggelsen, adkomstveien og selve demningen. Det inngås skriftlige avtaler med grunneierne for hvert enkelt tiltak. Sikring har vært tatt opp som tema med grunneier. Kommunen blir eier av tilretteleggingstiltakene etter endt prosjektperiode og det inngås fortløpende vedlikeholdsavtaler med frivillige lag og organisasjoner når nye tiltak etableres.

Opplevelseskvaliteter

Elementer	Detaljer	Bruk, opplevelsesverdi og annet
Vann	Vesledammen med svaberg som går ut i vannet og en demning	Bading, fisking, padling, livet i ferskvann, gå på skøyter
	Tre bekker inn/ ut av Vesledammen	Lek i vann, bekkevandring
Skog og vegetasjon	Åpen furuskog og variert bar- og blandingsskog	Klatretrær, spesialtreet «Huldras hest»
	Høstbare arter	Mye blåbær, kort vei til bringebær
Topografi	Grasslette	Telting, lek, piknik
	Akebakke	Aking, krever is på dammen
	Heller «Bjønnehula»	200 m unna
	Utstiktpunkt	200 m unna, utsikt mot øst
	Stup	Klatrevegger?
	Store steiner og skrenter	Buldreområde 5-600 m unna
Kulturminner	Steinalderboplass	400 m unna (i boligområdet)
Andre Opplevelseskvaliteter	Huldreåsen – navn og mystikk	Grunnlag for huldresti og eventyrskog

¹⁶ Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner

Basistilrettelegging

Funksjon	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Adkomst	Skilting fra Røyken sentrum til friluftsport	Skilting for vandring, men for kjørende mangler
	Parkeringsplass	Ca 25 biloppstillingsplasser, egne handikapplasser, asfaltert, gangvei bort til friluftsporten ca 150 m
	Offentlig kommunikasjon	Kun skolebuss opp til området, 2 km til togstasjon og 1,7 km til bussholdeplass, blåmerket fra bussholdeplass
	Adkomstvei	Gruset gangvei fra p-plass til området. Gruset vei opp til dammen, trenger rehabilitering og mindre stigningsgrad – planlagt
	Universell utforming	Mulig å legge til rette for rullestol og svaksynte helt inn til framtidig gapahuk ved dammen – planlagt
	Helsårsbruk?	Sommer- og vinterområde, men brøyting ikke planlagt
Sanitær	Toalett, omkledding	Foreløpig ikke aktuelt
	Søppel	Foreløpig ikke aktuelt

Sosiale møteplasser

Tema	Anlegg	Tilleggsinformasjon
Overbygg	Gapahuk	Planlagt på sørvestsiden av grassletta
Åpne plasser	Svaberg	På østsiden av vannet til soling og rast med planlagt bål plass
	Eng	Grasslette på vestsiden av vannet, ca 1 mål
Bålplasser og benker	Bålpanner og bål plasser	To bål plasser er planlagt, en på berget øst for dammen og en ved planlagt gapahuk vest for dammen. Det brukes fastmonterte bålpanner som kan fungere som griller i sommerhalvåret.
	Benker og sittegrupper	Benk med bord på grassletta, på demningen og berget

Aktivitetsanlegg

Aktiviteter	Elementer	Stikkord/ tilleggsinformasjon
Vandring/skigåing/sykling	Blåmerka stier	Nordover til Blåfjellhytta-Småvannsbu-Heggedal-Dikemark og vestover til Golfbanen-ROS-hytta, gjennomgående stier (Asker turlag)
	Turvei/ gruset trasé	Påbegynt Vesledammen-Tretjern (800 m) inn til skogsbilveien
	Preparerte skiløyper	Mot Stordammen-Golfbanen-ROS-hytta og mot Hallenskog
Temastier	Huldresti	Huldrestien for barn; over Huldreåsen og en snarvei rundt Vesledammen som går forbi «Huldras hest»
«Skattejakter»	Turorientering/ nær-tur-o	Røyken o-lag, samarbeid i 2014 om nær-tur-o ved Vesledammen, ny nær-tur-o på Huldreåsen 2015
	Geocaching	Huldreåsens hemmeligheter: Huldras hest, Huldras skatt og Nøkkens tjern påbegynt
Aking og skileik	Akebakke	Vest for Vesledammen og ut på isen
Vannaktiviteter	Fisking	Ørret i Vesledammen, satt ut av RÅJFF
	Badeplass	Naturlig fra svabergene og fra demningen
Friluftsmuligheter med utgangspunkt i friluftsporten	Serveringshytter	ROS-hytta (4,9 km sommer, 5 km vinter) og Blåfjellhytta (2,5 km sommer og 7,5 km vinter)
	Overnattingshytter	DNT-hytta Småvannsbu med 6 sengeplasser, (ca 5 km sti og løyper)
	Stordammen	Badevann, fiskevann og skøytevann 1,5 km
	Utsiktspunkt	Huldreåsen øst 200 m, Svartvannsåsen ca 1 km

Informasjon

Plassering av informasjon	Type informasjon	Detaljer
Informasjon i friluftsporten	Informasjon om muligheten i friluftsporten	Infotavle på enga planlegges: kart med kort beskrivelse
	Informasjon om flere friluftsmuligheter utenfor friluftsporten	Om blåstiene på skiltpåle Om skiløypene på eksisterende oppslagstavle (mangler skilt) Oppslag om ROS- og Blåfjellhytta (midlertidig, må oppgraderes)
Informasjon om friluftsporten andre steder	Etablere stedsnavnet	Meldt inn Vesledammen til Kartverket
	Nettside, sosiale medier, turportaler	Egen FB-side #vesledammen Legge ut området, elementer og ruteforslag på godtur.no
	Turkart, turkort, brosjyrer	Turkart eksisterer for Kjekstadmarka og o-kart for området (Stordammen)
	Lokale medier	God kontakt med RHA

Aktiviteter og arrangementer

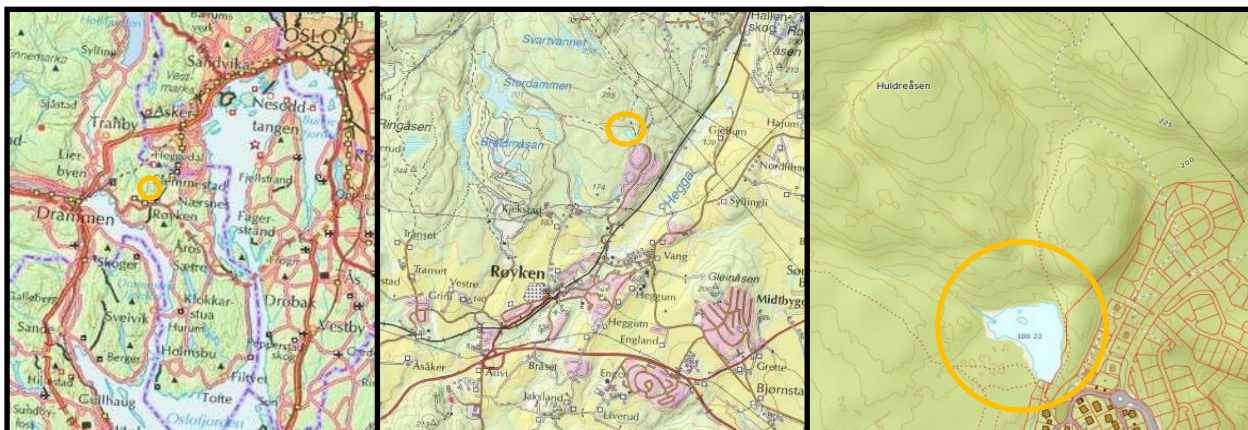
Det meste av aktiviteten i området er egenorganisert. Det er satt ut teller i området slik at det kan måles før og etter ny turvei. Det arrangeres ofte barnebursdager i området.

Røyken speidergruppe og Røyken orienteringslag har Vesledammen som fast område. Midtbygda skole bruker området som utgangspunkt for skidag for 5.-7. trinn, høstdag/ orienteringsdag for 6.-7. trinn og til å undersøke livet i dammen med 6. trinn. I 2014 har det blitt arrangert Vinterfestival med i overkant av 200 deltakere der flere organisasjoner og andre bidro, og i sommerferien ble Friluftsskole Vesledammen gjennomført og ny planlegges i 2015.

Vedlegg 2: Eksempel på plan – Friluftsport Vesledammen

Forslag til plan 2015-2016

Røyken kommune

Fakta om kommunen pr 4. kvartal 2014

Antall innbyggere	Ant innbyggere per km2	Antall statlig sikra friluftslivsområder	Andre friluftslivs-områder (antall)
21038	186	6	Usikkert

DEL 2:

Forvaltningsplan

Røyken kommune: Friluftsport Vesledammen

Tabellen forteller status for tiltak; eksisterer (E), planlagt/ igangsatt (P) og idé (I) og er delt opp i basistilrettelegging, opplevelseskvaliteter, aktivitetsanlegg, sosiale møteplasser og informasjon.

Basistilrettelegging

Nr	Tiltak	Beskrivelse	E	P	I
1	P-plass	25 biloppstillingsplasser inkl UU (kommunal?)	x		
		P-skilt på plassen	x		
		Skilting fra Røyken sentrum			X
2	Adkomstvei	Fra p-plass til Vesledammen	X		
3		Gjøres slakere for rullestol			X
4		Forlenge inn på grassletta		X	

Opplevelseskvaliteter

Nr	Tiltak	Beskrivelse	E	P	I
1	Vesledammen	Damanlegg	x		
		Vedlikehold mot gjengroing	X		
		Melde inn navn til Kartverket		X	
2-4	To innkomne og en utgående bekk	Navnekonkurranse			X
5	Huldras hest	Geocach: Huldreas hest	X		
		Dekke hesten med blått skjerf			X
6	Bjønnehula	Synliggjøre ved å merke med huldreøyne, geocach, skilt for serverdighet			x
7	«Huldras hule»	Geocach: Huldras skatt	X		
8	Heller og steinportal med buldrester	Rydde vegetasjonen, rydde sti inn			X
		Synliggjøre buldrester på informasjon om mulighetene og artikkel på turportal			X
9	Område med klatretrær	Synliggjøre på informasjon om mulighetene og artikkel på turportal			x
10	Kulturminner	Damanlegget	X		
11		Steinalderboplassen	X		

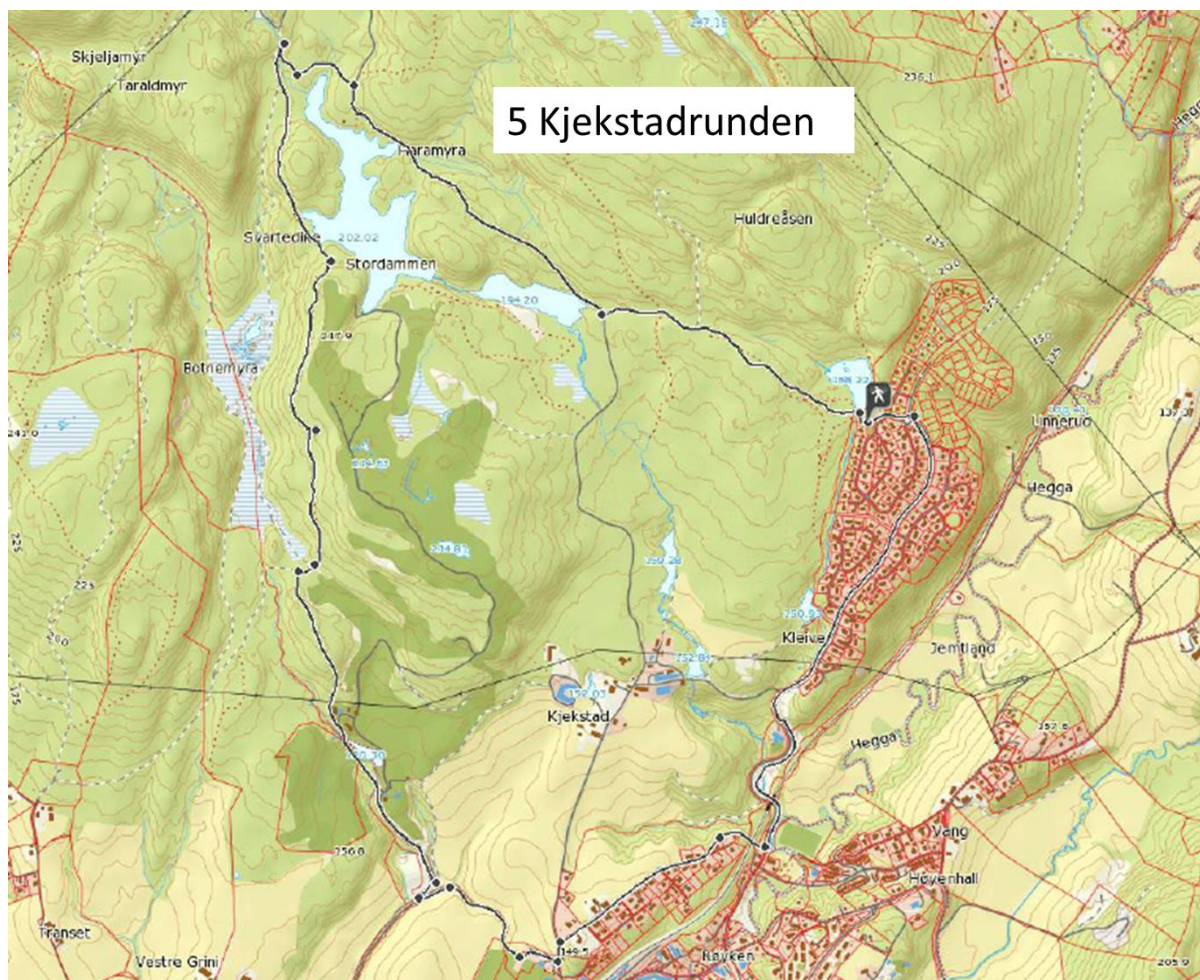

Aktivitetsanlegg

Nr	Tiltak	Beskrivelse	E	P	I
1	Blåmerka stier (Asker turlag)	Nordover til Blåfjellhytta, Dikemark og Småvannsbu	X		
		Vestover til Stordammen, ROS-hytta	X		
		Sørover til Røyken sentrum	X		
2	Rødmerka skiløyper (Skiforeningen)	Til Hallenskog	X		
		Til Golfbanen og ROS-hytta	X		
3	Rundturer	Huldrestien: Tema sti for barn, rundtur (Røyken speidergruppe vedlikehold)		X	
4		Stordammen rundt (eget kart) (Kjekstadmarkas venner vedlikehold?)		X	
5		Kjekstadrunnen (eget kart) (O-laget vedlikehold)	X		
6	Turvei til Tretjern	Grusing av eksisterende trasé (Røyken kommune/ Røykenmilas venner)		X	
7	Geocacher	Huldreåsens hemmligheter: Huldras hest, Huldras skatt og Nøkkens tjern (Lise- Berith Lian)	X	X	
8		Bjønnehula, Røverhula og Steinalderboplassen			x
9	Nær-tur-o	2014 OK, 2015 Huldreåsen OK (Røyken o- lag)	X	x	
10	Badeplass	Demning og sva	X		
	Fiskeplass	Demning og langs kanten, utsetting av ørret, tynning av ørekyte	X		
11	Skøyteis	Krever brøyting som skjer på dugnad, uten system	X		
	Padling	Trygt og enkelt med kanopadling på nybegynnernivå	X		
		Kanoutlån			X
12	Akebakke	Krever trygg is på vannet	X		
13	Terrengfrisbeegolf	I åpen furuskog			X
14	Fotballbane	Gruset med mål, legge enkelt kunstgress? (Nytt vel eier)	X		(X)
25	Lekeplass	Huskestativ, aktivitetsstativ (Vesledammen vel)	X		

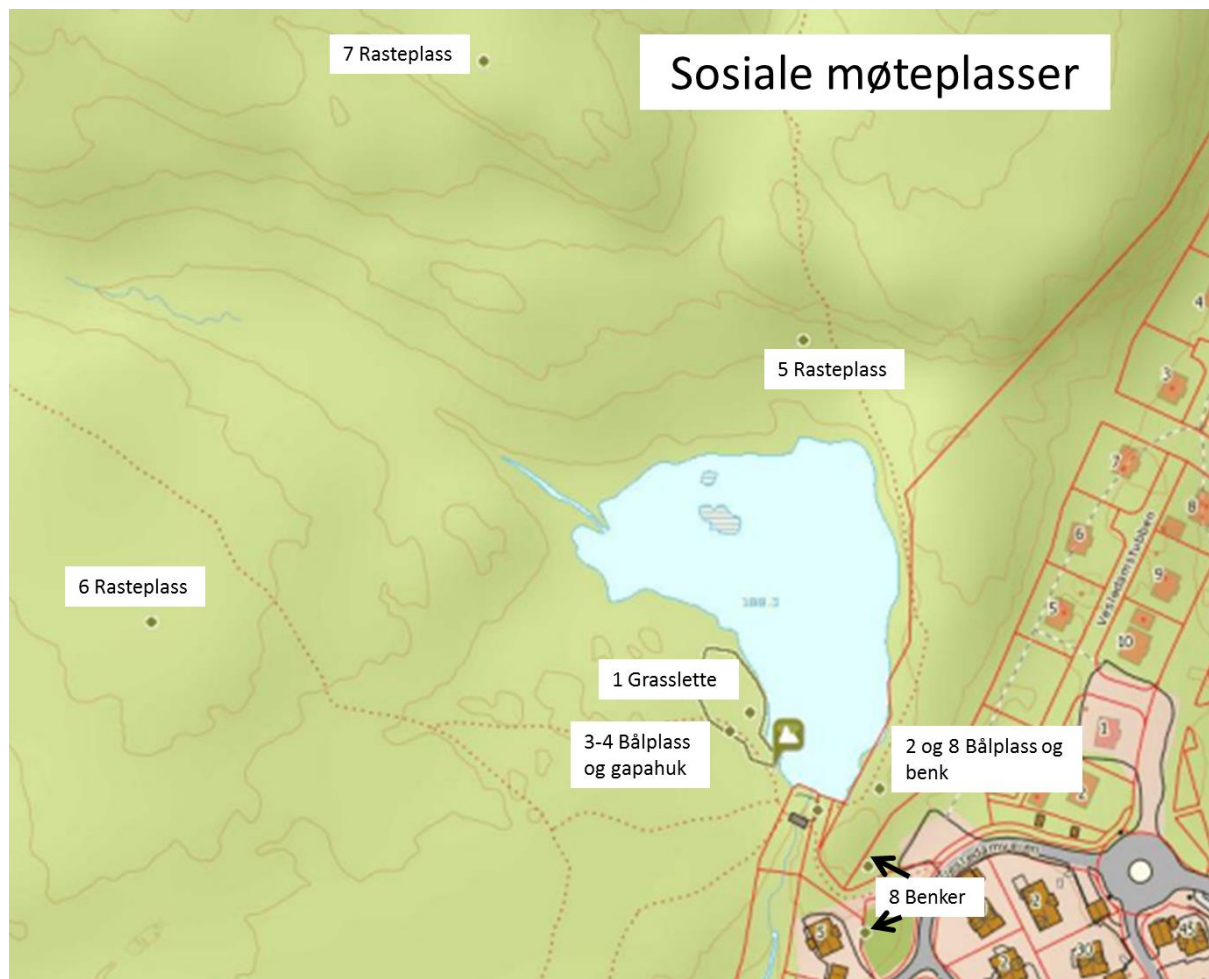

Stordammen rundt vises med blå (eksisterende blåmerket sti), sort og rød (må merkes) og grønn (klopping) linje.

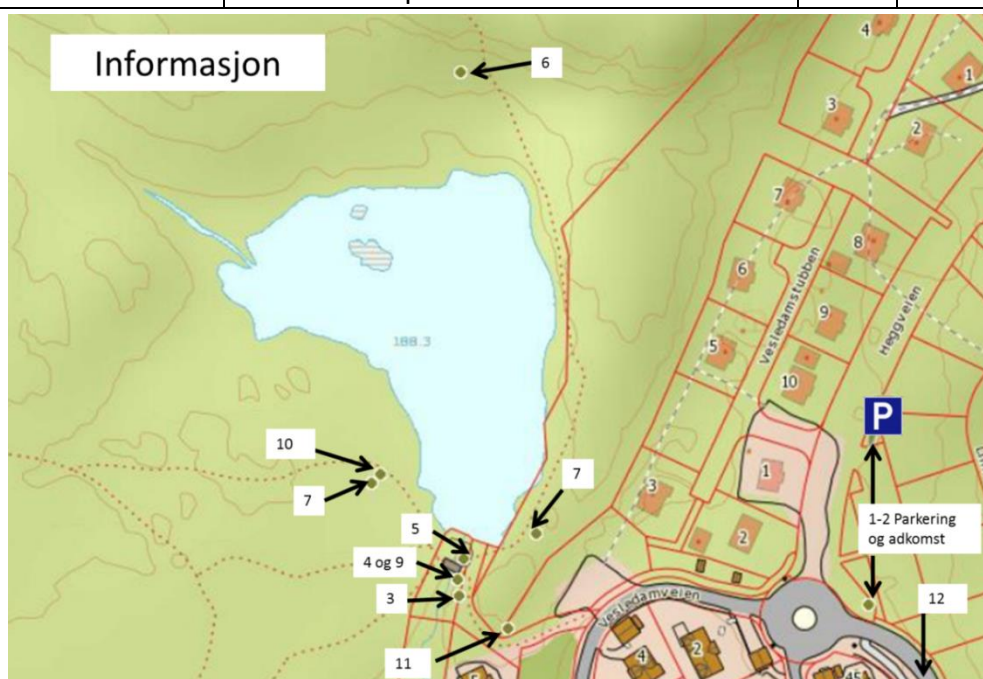
Sosiale møteplasser

Nr	Tiltak	Beskrivelse	E	P	I
1	Grasslette	Teltplass, Må klippes 2-3 ganger årlig, skjer på dugnad uten system	X		
2	Bålplass	Øst for Vesledammen		X	
3		På grassletta		X	
4	Gapahuk	Tvetydig byggegodkjennelse, ny tillatelse må på plass før oppføring		X	
5	Rasteplasser	Huldras hest – sittestubber, ikke tilrettelagt		X	
6		Sva vest for Vesledammen – toppen ved turvei – ikke tilrettelagt	X		
7		Huldreåsen – ikke tilrettelagt	X		
8	Benker med bord	Lekeplassen, ballbanen, øst for dammen, vest for dammen, på demningen	X		

Informasjon

Nr	Tiltak	Beskrivelse	E	P	I
1	Parkering og tilkomst	P-skilt	X		
2		Skilting for bil fra sentrum, to skilt til p-plass			X
3	Informasjonstavler (små og store)	Enkel oppslagstavle med info om fiskeing og skiløyper (tidl postkassestativ)	X		
4		Oppslag om blåmerka stier (A3)	X		
5		Oppslag om rundturer (A3)		X	
6		Eventyret om hvordan Huldra og Nøkken kom til Huldreåsen, ved Huldres hest (A3)		X	
7		Info om bålrett ved bålplassene (A4)		X	
8		Info om turmål (A3 ved pkt 3 eller 10): - Hytter: ROS-hytta, Blåfjellhytta, Småvannsbu - Fiskevann: Stordammen, Svartvann - Andre turforslag: Svartvannsåsen			X
9		Skilting skiløyper, Golfbanen, ROS-hytta (samme stolpe som blåmerkede stier, satt av plass)			X
10		Informasjon om området og generelt om friluftsliv og Vesledammens historie (kort) (tavle)			X
11		Velkommen til friluftsport – kort om friluftsporter (tavle)			X
12		Informasjon om kulturminnet Steinalderboplassen	X		

1. Områdebeskrivelse/status

Gnr/ Bnr	FS-nummer naturbase.no	Sikrings form	Sikret år	Areal (da)	Grunneier	Forvaltning og drift	Nærområ de?
1/12		☐ Erverv ☐ Avtale Ikke sikret			☐ Stat ☐ Kommune/ friluftsråd ☒ Privat	Avtaler med lag og foreninger	☒ Ja ☐ Nei
Kommentarer		Området foreslås sikret. Grunneier har blitt informert dette.					

- Minimumsareal, området nært knyttet til Vesledammen
- Område for opplevelseskvaliteter for friluftsliv, kan også strekkes ut nedover Kleiveråsen i sør til Kleiverdammen

	forklaring	beskrivelse
Naturgrunnlag	<i>Kort om flora og fauna, landskap, naturtype, evt rødlistearter etc</i>	Området er karakterisert av barskog, med stor overvekt av lav- og lyngrik furuskog med store mengder blåbærlyng og mye bart fjell. Sentralt i området ligger Vesledammen (dystrof) der det er satt ut ørret. Det renner to bekker inn i Vesledammen og en ut. Det er ingen kjente truede arter i området. Området er småkupert, men har flere bratte stup og større svaområder og ei grasslette.
Kulturminner	<i>Kort om evt kulturminner i området og hensyn til disse</i>	Vesledammen et kunstig tjern demmet opp for å være et vanningsanlegg for lenge siden, restaurert mange ganger, senest på 90-tallet, og benyttes i dag til å bade om sommeren og stå på skøyter om vinteren. Ukjent verneverdi, men stor bruksverdi. Noen hundre meter lenger mot SØ ligger gammel stinalderboplass.
Bygninger	<i>Nevn evt bygninger på området og omtal kort bruken av og ansvaret for disse</i>	Ingen bygninger. Enkel gapahuk planlagt.
Adkomst/kommunikasjon	<i>Adkomst til området, tilgjengelighet og offentlig kommunikasjon</i>	Parkering til om lag 25 biler. Kun skolebuss til området. 1,5-2 km til nærmeste buss og tog. Adkomsten opp til området bratt og utvasket.
Egnet bruk	<i>Vurdering av hvilke aktiviteter området egner seg for</i>	☒ Turgåing ☒ Sykling ☒ Bading ☒ Klatring ☐ Båtturfart ☒ Fiske ☒ Lek, rekreasjon ☒ Telting annet <u>Skigåing, aking</u> _____
Eksisterende tilrettelegging	<i>Tilretteleggings-tiltak i området før planperioden inkl (tilrettelegging for funksjonshemmede</i>	- Grasslette - Damanlegget med bro over bekken - 5 stk benker med bord - bål plass øst for Vesledammen (igangsatt) - Huldresti (igangsatt) - Merkede stier og skiløyper - Hovedtrasé inn til Tretjern (grusing er i gangsatt)

Annet	<i>Andre relevante forhold</i>	- Flere hellere i området, mest kjent er Bjønnehula - Utsiktspunkt østover mot Akershus og Østfold - Buldreteiner - Markant tre; Huldras hest - Eventyrlig navn på åsen nord for Vesledammen, Huldreåsen - Området mye brukt av Røyken speidergruppe, Røyken o-lag og til Friluftsskolen om sommeren, i tillegg til egenorganisert aktivitet
--------------	--------------------------------	---

2. Behov for tiltak i planperioden

nr	Tiltak	Beskrivelse	Utføres av/ Ansvar	Gjennom- føres år	Kostnad
	Skilting til området	Fra Spikkestadveien og fra Heggveien til p-plass	Røyken kommune	2015	10.000
	Gapahuk	Enkel gapahuk	FL og Røyken speidergruppe	2015	60.000 + dugnad
	Gruset trillesti inn til grasslette	Smal for å lette tilgang	FL	2015	20.000
	Bålplass	Foran gapahuk på gruset plass	FL	2015	1.000
	Total kostnad				91.000

Tiltak som kan gjøre det enda mer attraktivt å bruke området (tiltak ut over ovennevnte/ tiltak på lang sikt)

Informasjon: Generelt om friluftsliv (Allemannsretten, båndtvang, fiskekort), mulighetene i friluftsporten (kart med forklaringstekst), informasjon om flere friluftsmuligheter – ca 30.000 kr

3. Driftsplan for planperioden (frivillig utfylling)

nr	Løpende oppgaver; årlig (f eks rydding, vasking, tilsyn, planklipping etc.)	Hyppighet	Årlig kostnad	Ansvar	Merknad
	Søppelrydding og grasklipping	Løpende		Frivillige og Vesledammen vel	På eget initiativ
	Vedlikehold blåmerkastier	Årlig	?	Asker turlag	
	Vedlikehold Huldrestien	Årlig		Røyken speidergruppe	
	Vedlikehold skiløyper	Årlig	?	Skiforeningen	
	Vedlikehold gapahuk og bålplasser	Årlig		Røyken speidergruppe	Bålplasser er et prøveprosjekt for å unngå «villbålplassene»
	Vegetasjonsrydding Vesledammen	Årlig		RÅJFF	
	Sum årlig kostnad:		0		

nr	Større og sjeldnere oppgaver, (f eks grusing, maling, skogrydding etc.)	Hyppighet	Årlig kostnad	Ansvar	Merknad
	Beising gapahuk og småreparasjoner	5. år	1000?	Røyken speidergruppe	
	Grusing trasé opp til Vesledammen	5. år	1000?	?	
	Grusing trasé inn til Tretjern	5. år	2000?	Røyken kommune?	
	Sum årlig kostnad:		~4000 kr		

Annet

Fotografier

Opplevelseskvaliteter

- Vesledammen egner seg til bading, gå på skøyter, fiske, fange ørekyte, padle kano
- To inngående og en utgående bekk – godt egnet til bekkevandring
- Trenger årlig vedlikehold for ikke å gro igjen
- Lav- og lyngfuruskog, godt egnet til klatreturer og blåbærturer
- Navnet Huldreåsen gir rom for fantasi. Huldra besøkte vinterfestivalen i 2014, og Huldras hest er godt besøkt. Omskrevet eventyr fra Asbjørnsen og Moe forklarer hvordan området fikk sitt navn: <http://www.friluftsrad.no/file=9028> – og nøkken bor i Svartvann
- Bjønnehula er den største helleren, en annen ligger ved høyspentlinja og der er det også buldresteiner

Basistilrettelegging, adkomst

- Ny parkeringsplass 2014, trenger skilting
- Adkomstvei opp til Vesledammen, trenger oppgradering: må gjøres mindre bratt og er kraftig erodert
- Området flott tilrettelagt med demning og bro over bekken

Aktivitetsanlegg

- Blåmerka stier (Asker turlag) og rødmerka skiløyper (Skiforeningen)
- Nærtur-o (O-laget) og Huldresti med klopper og bro (laget av småspeiderne)

Sosiale møteplasser

- Fysisk tilrettelegging med grasslette for lek og telting, bord og benker, bål plass
- Arrangementer: Vinterfestival 2014, Friluftsskolen 2014, Åpning av tur-o 2015

Informasjon

- Behov for generell informasjon om friluftsliv, informasjon om mulighetene i friluftsporten, informasjon om det enkelte anlegget og informasjon om flere muligheter i omkringliggende områder (ROS-hytta, Blåfjellhytta, Småvannsbu)

Friluftsporter er tilrettelagte friluftsområder som i tillegg er innfallsporter til større natur- og friluftsområder. Friluftsporter er tilrettelagt for naturopplevelse, friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær. Friluftsporter skal være lett tilgjengelige og gi informasjon om naturkvaliteter og friluftsmuligheter på stedet og i omkringliggende områder.

www.friluftsrad.no/friluftsporter

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) er et samarbeidsorgan for interkommunale friluftsråd. FLs hovedoppgave er å arbeide for styrking av det allmenne friluftsliv gjennom egne initiativ og ved å støtte arbeidet til tilsluttede friluftsråd. Et friluftsråd er et fast samarbeid mellom to eller flere kommuner og eventuelt organisasjoner om nærmere definerte felles friluftsoppgaver, både offentlige (lovfestede) oppgaver og andre tiltak som fremmer friluftslivet i regionen.

Prosjektet er gjennomført med støtte fra:

